

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Právní regulace vzdělání v České republice

Irena Kuckirová

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Irena Kuckirová

Hospodářská politika a správa
Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Právní regulace vzdělání v ČR

Název anglicky

Legal regulation of education in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení problematiky právní regulace vzdělávacího systému v České republice, se zaměřením na předškolní, základní, střední a vysoké školství s následnými ekonomickými a sociálními konsekvencemi. Práce se dále zabývá vývojem zákonů se zaměřením na aktuální problémy v oblasti školství.

Metodika

V práci bude využita metoda sběru dat a jejich analýza, respektive analýza právních textů, dokumentů a dostupné literatury. Data zpracována statistickou metodou a celkový prostudovaný materiál poslouží k zpracování praktické části.

K verifikaci údajů poslouží data získané anketní metodou. Závěrem bude využita metoda syntézy k vyhodnocení jednotlivých zjištění.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

školský zákon, vysoké školy, ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, školská zařízení, pedagogičtí pracovníci, student

Doporučené zdroje informací

MATĚJŮ, P., et. al. Bílá kniha terciárního vzdělávání, Praha: Ministerstvo, školství, mládeže a tělovýchovy, 2009. ISBN 978-80-254-4519-8 3

MŠMT. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 [online]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

PRŮCHA, J. Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách

zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání

zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Ing. Antonín Krejčí, MBA

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 10. 3. 2020

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 3. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 24. 11. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Právní regulace vzdělání v České republice " jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27. 11. 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Ing. Antonínu Krejčímu, MBA. za cenné odborné rady, metodické vedení a vřelý přístup.

Právní regulace vzdělání v České republice

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá právní úpravou školství v České republice. Teoretická část je zaměřená na charakterizování základních práv a institutů. Je vymezena vzdělávací soustava a vzdělávací programy. Rozborem zákonů je analyzován systém vzdělávání od předškolního až po terciální. V každém stupni jsou popsány jednotlivé náležitosti a podmínky výuky. Jsou zmíněny právní prameny a statistická data. Část práce je věnovaná orgánům státní správy v oblasti školství, pedagogickým pracovníkům a v neposlední řadě i financování školství. V praktické části práce je zhodnocen vývoj a současný stav maturitní zkoušky. Tato oblast byla podrobena anketnímu výzkumu. Závěr práce obsahuje výsledky a doporučení v této oblasti.

Klíčová slova

školský zákon, vysoké školy, ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, školská zařízení, pedagogičtí pracovníci, student, státní maturita

Legal regulaton of educaton in the Czech Republic

Abstract

The diploma thesis deals with the legal regulation of education in the Czech Republic. The theoretical part is focused on the characterization of fundamental rights and institutes. The educational system and educational programs are defined. With analyzation of the laws the system of pre-school to tertiary education is characterised. In each stage, the individual requirements and conditions of teaching are described. Legal sources and statistical data are mentioned. Part of the work is devoted to state authorities in the administration of education, pedagogical staff and, last but not least, the financing of education. The practical part of the work evaluates the development and current state of the Maturita examination. This area was subjected to a survey. The conclusion contains the results and recommendations in this area.

Keywords

school law, universities, ministry of education of youth and physical education, school facilities, pedagogical staff, student, state Maturita examination

Obsah

Úvod	11
1 Cíl práce a metodika	13
1.1 Cíl práce	13
1.2 Metodika	13
2 Teoretická východiska	14
2.1 Školství v České republice dle školského zákona.....	15
2.1.1 Vzdělávací soustava.....	16
2.1.2 Předškolní vzdělávání	20
2.1.3 Základní vzdělávání	23
2.1.4 Střední vzdělávání.....	24
2.1.5 Vyšší odborné vzdělávání.....	26
2.2 Vysokoškolské vzdělávání dle zákona o vysokých školách	28
2.2.1 Rozdělení škol.....	30
2.2.2 Studijní programy	32
2.2.3 Orgány vysoké školy	34
2.2.4 Akreditace	37
2.3 Pedagogičtí pracovníci	38
2.4 Financování školství.....	42
2.4.1 Reforma financování regionálního školství.....	44
2.4.2 Financování vysokých škol.....	45
2.5 Orgány státní správy	46
2.5.1 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	46
2.5.2 Česká školní inspekce	48
3 Praktická část	50
3.1 Maturitní zkouška.....	50
3.1.1 Vývoj maturitních zkoušek.....	51
3.2 Anketní dotazování	58
4 Výsledky a diskuse	60
4.1 Doporučení.....	61
5 Problémy ve školství	64
Závěr	68
Seznam použitých zdrojů	70

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1 Vzdělávací cíle dle RVP PV.....	23
Obrázek 2 Věková struktura pedagogů.....	41
Obrázek 3 Věková struktura pedagogů a počet žáků vůči nim.....	42
Obrázek 4 Průběh inspekční činnosti (§ 174 školského zákona).....	49
Tabulka 1 Souhrn dat ČR - školy a počet žáků.....	18
Tabulka 2 Absolventi vysokých škol v ČR dle úrovně a skupin oborů za rok 2018.....	33
Tabulka 3 Studenti vysokých škol v ČR dle úrovně a skupin oborů za rok 2018.....	34
Tabulka 4 Nejčastější verze státní maturitní zkoušky.....	55
Tabulka 5 Podoba anketního dotazníku a jeho výsledky.....	59
Tabulka 6 Možná podoba společné části maturitní zkoušky.....	62
Tabulka 7 SWOT analýza výchozího stavu školství v České republice.....	64
Graf 1 Počet studentů a nově přijatých studentů na vyšší odborné školy.....	27
Graf 2 Neúspěšnost didaktických testů prvomaturantů podle typu školy (2013 - 2020).....	57
Graf 3 Oborová struktura přihlášek dle typu školy (2011- 2019).....	57

Úvod

Vzdělání hraje důležitou roli každého jedince. Člověk by se měl vzdělávat po celý život a měl by prohlubovat své vzdělávání, učení i vědění. Umožňuje to lepší interakce v budoucím životě. Důležitou roli zde hraje i stát, který by se měl snažit o kvalitní a dostupné vzdělání. Měl by ho podporovat a investovat v něj.

Za důležitý počátek tohoto systému je považováno předškolní vzdělávání. Povinná předškolní docházka napomáhá zajistit dítěti prostředí s dostatkem podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Mělo by obohacovat denní program dítěte. Poskytuje též odbornou péči. Úkolem mateřských škol je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat ho k dalšímu učení.

Dítě nadále v systému postoupí do základního vzdělávání. Účastí v základním vzdělávání žáci plní zákonem stanovenou povinnou školní docházku. Většina populace dětí si tuto povinnost plní na základních školách. Část žáků základní vzdělání absolvuje na víceletých gymnáziích. Poskytování základního vzdělání upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Základní vzdělání má žákům poskytnout klíčové kompetence a spolehlivý všeobecný základ vědomostí. Umožňuje žákům osvojit si učení a motivovat ho k tvořivému myšlení, logickému uvažování a řešení problémů. Má vést žáky k otevřené komunikaci a rozvíjet schopnost spolupracovat. Pomáhá žákům rozvíjet své vlastní schopnosti a uplatňovat je při rozhodování o vlastní životní a profesní budoucnosti.

Střední vzdělávání je logickým krokem v dalším rozvoji jedince. Střední vzdělání je především odborné a součástí je často i praxe. Všeobecné střední vzdělání poskytují gymnázia. Absolventi ke konci studia dosahují středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem a nebo středního vzdělání s maturitní zkouškou. Střední vzdělání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti a hodnoty získané základním vzděláváním. Má podporovat předpoklady pro hodnotný osobní život a vzdělávat pro výkon povolání. Většina absolventů chce získat maturitu. Státní maturitní zkouška se v průběhu let často měnila, ale dodnes žáci mají povinnost maturovat z českého jazyka a literatury. Druhý povinný předmět si žáci mohou vybrat z cizího jazyka či matematiky. Další část maturity

byla profilová, kde předměty byly určeny zaměřením dané střední školy. Maturitní vysvědčení dnes opravňuje ke studiu na vysoké škole.

Terciální sektor vzdělávání představují vysoké a vyšší odborné školy. Vysokoškolská struktura má tři stupně, a to bakalářský, magisterský a doktorský studijní program. Oblast vysokoškolského vzdělávání upravuje zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). Vysoké školy představují nejvyšší článek vzdělávací soustavy. Jsou to centra vzdělanosti, poznání a tvůrčí činnosti. Cílem je poskytnout studentům profesní kvalifikaci, podílet se na výzkumné práci či poskytovat celoživotní vzdělávání. Dle typu zřizovatele rozlišujeme vysoké školy veřejné, státní a soukromé. Školy se dále dělí na univerzitní či neuniverzitní typ podle poskytovaných studijních programů a uvádějí to ve svém statutu.

K plně funkčnímu systému jsou nezbytní odborníci – pedagogové. Kvalifikační předpoklady učitelů upravuje zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon upravuje pracovní podmínky, předpoklady pro výkon činnosti či možnosti dalšího vzdělávání.

Takto celistvý systém spravuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které poskytuje též finanční prostředky školám. Od ledna 2020 se dosavadní model financování mění a je jen otázkou času, zda to přinese svá pozitiva.

1 Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce Právní regulace vzdělávání v České republice je zhodnocení problematiky vzdělávacího systému. Záměrem práce v teoretické části je vytvořit ucelený souhrn charakteristik jednotlivých stupňů školství. Důraz bude kladen na základní, střední a vysokoškolské vzdělávání. V rámci těchto institutů jsou rozebrány základní prvky například zásady vzdělávání, pravomoc a působnost orgánů, zřizovatelé škol či financování a majetek škol. Důležitým bodem je též postavení pedagogických pracovníků a aktuální problémy v oblasti školství.

Dalším cílem práce je charakterizování orgánů, které působí ve správě školství, zejména Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nebo Česká školní inspekce.

V praktické části je dopodrobna rozebrána a zhodnocena problematika maturitních zkoušek. V rámci maturit je popsán jejich vývoj, současný stav a možné trendy. Toto téma je podrobno anketnímu výzkumu, který poslouží k poznání tohoto socioekonomického jevu.

1.2 Metodika

Pro realizaci cílů práce bude využita metoda sběru dat a jejich analýza, respektive analýza právních textů, dokumentů a dostupné literatury. Základem práce bude současná právní úprava vzdělávání, kde nejdůležitějšími prameny bude zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Prostudováním těchto zákonů tak vznikne osnova teoretické části.

Data zpracována statistickou metodou a celkový prostudovaný materiál poslouží k zpracování praktické části. K verifikaci údajů dále poslouží empirická metoda anketního výzkumu. Závěrem bude využita metoda syntézy k vyhodnocení jednotlivých zjištění.

2 Teoretická východiska

Vzdělávání by se mělo považovat za velkorysé privilegium. Tato možnost, stát se vzdělanou bytostí, představuje naši hodnotu a posléze i hodnotu celého národa. Hlavní vymezení pramení již z Listiny základních práv a svobod, kde v Článku 33 je stanoveno následující:

Čl. 33¹

„(1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

(2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

(3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.

(4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.“

Dalším ústavní základem právní úpravy školství tvoří články 15 a 16, které poukazují na vzdělávání náboženství a svobodu vědecké bádání či umělecké tvorby.²

Hlavními prameny pro oblast školství představují dva zákony, a to zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „školský zákon“) a zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o vysokých školách“).

Pramenem práva jsou mezinárodní dokumenty, jedná se především o mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu ČR dle čl. 10 Ústavy.³ K této kategorii smluv řadíme následující dokumenty: Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech⁴, Úmluva o právech dítěte⁵, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod⁶,

¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³ Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁴ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

2.1 Školství v České republice dle školského zákona

Školský zákon se zabývá školstvím na úseku regionálního školství a upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních. Stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání, a zároveň stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství. Poskytování vzdělávání je dle tohoto zákona veřejnou službou.

Zákon dále vymezuje také velmi důležité zásady – zásada rovného přístupu ke vzdělání, zásada zohledňování vzdělávacích potřeb jedince, zásada bezplatného základního a středního vzdělávání či zásada svobodného šíření poznatků.

Struktura zákona: ⁷

Část první: Obecná ustanovení (§ 1 - § 32a)

Část druhá: Předškolní vzdělávání (§ 33 - § 35)

Část třetí: Povinnost školní docházky a základní vzdělávání (§ 36 - § 56)

Část čtvrtá: Střední vzdělávání (§ 57 - § 85)

Část pátá: Vzdělávání v konzervatoři (§ 86 - § 91)

Část šestá: Vyšší odborné vzdělávání (§ 92 - § 107)

Část sedmá: Uznávání zahraničního vzdělání (§ 108 - § 108a)

Část osmá: Základní umělecké, jazykové a zájmové vzdělávání (§ 109 - § 112)

Část devátá: Další vzdělávání ve školách (§ 113 - § 114)

Část desátá: Školská zařízení a školské služby (§ 115 - § 121)

Část jedenáctá: Hmotné zabezpečení, odměny za produktivní činnost a úplata za vzdělávání a školské služby (§ 122 - § 123)

Část dvanáctá: Školská právnická osoba (§ 124 - § 140)

⁵ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č.104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte

⁶ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č.209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁷ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Část třináctá: Školský rejstřík (§ 141 - § 159a)

Část čtrnáctá: Financování škol a školských zařízení ze státního rozpočtu (§ 160 - § 163)

Část patnáctá: Ředitel školy a školského zařízení a školská rada (§ 164 - § 168)

Část šestnáctá: Ministerstva a česká školní inspekce (§ 169 - § 176)

Část sedmnáctá: Působnost územních samosprávných celků ve školství (§ 177 - § 182)

Část osmnáctá: Přestupky (§ 182a)

Část devatenáctá: Společná, přechodná, zrušovací a závěrečná ustanovení (§ 183 - § 191)

Část dvacátá: Účinnost (§ 192)

2.1.1 Vzdělávací soustava

Z právního hlediska můžeme definovat formu školy. Jedná se především o právnickou osobu. Její forma však nemá vliv na fungování samotné školy ani na její financování. Ve školském zákonu § 124 nalezneme pojem „školská právnická osoba“, jejímž cílem je poskytování vzdělávání. Tato školská právnická osoba se zřizuje podle školského zákona.

Škola může mít i jiné právní postavení (§ 8 školského zákona), a to formu státní příspěvkové organizace, formu organizační složky státu, může být součástí konzulárního úřadu či může být zřízena dle zvláštního zákona (církevní školy).

Podle formy se dají i určit její zřizovatelé, kterými mohou být:

- kraj, obec, dobrovolný svazek obcí – mohou školu zřizovat ve formě školské právnické osoby, ve formě příspěvkové organizace podle zvláštního zákona
- Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy – ve formě školské právnické osoby, ve formě státní příspěvkové organizace
- Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany, Ministerstvo spravedlnosti – ve formě organizační složky státu nebo jako jejich součástí
- Ministerstvo zahraničních věcí – zřizuje školy při diplomatické misi, nebo konzulárním úřadu jako součást těchto úřadů
- církev, náboženská společnost, ostatní právnické osoby – forma školské právnické osoby či jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů

Vzdělávací soustavu tvoří dle školského zákona školy a školská zařízení.⁸

Druhy škol:

- Mateřská škola
- Základní škola
- Střední škola – gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště
- Konzervatoř
- Vyšší odborná škola
- Základní umělecká škola
- Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky

Druhy školských zařízení:

- Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
- Školská poradenská zařízení
- Školská zařízení pro zájmové vzdělávání
- Školská výchovná a ubytovací zařízení
- Zařízení školního stravování
- Školská pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy
- Školská zařízení pro preventivně výchovnou péči

Následující tabulka znázorňuje statistická data o počtech škol dle typu vzdělávání a k nim odpovídající počet dětí/žáků/studentů.

⁸ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 1 Souhrn dat ČR - školy a počet žáků

(údaje za školní rok 2018/2019, data za vysoké školy k 31. 12. 2018 – stav matriky k 21. 1. 2019)

Úroveň vzdělávání		Počet	
		škol	žáků/studentů
Předškolní vzdělávání		5 287	363 776
Základní vzdělávání		4 172	940 928
Střední vzdělávání celkem		1 290	420 814
z toho	střední vzdělání	147	2 723
	střední vzdělání s výučním listem	509	86 590
	střední vzdělání s maturitní zkouškou	1 077	316 698
	nástavbové studium	316	14 803
Vzdělávání v konzervatořích		18	3 813
Vyšší odborné vzdělávání		166	18 416
Vysokoškolské studium		62	290 099
z toho	bakalářské	61	168 226
	magisterské	15	30 780
	magisterské navazující	46	71 859
	doktorské	27	21 378

Zdroj: Vlastní zpracování dle Statistické ročenky školství - výkonové ukazatele. Dostupné na <<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>>

Hlavní rozdíl mezi školou a školským zařízením spočívá v jeho účelu – škola je zřízena pro účely vzdělávání a školské zařízení má charakter podpůrné či poradenské služby. Obě tyto instituce mohou vykonávat svou činnost pod podmínkou zápisu v školském rejstříku. Všechny formy vzdělávání jsou dle školského zákona veřejnou službou.⁹

Vzdělávání by mělo dle zákona následovat jisté zásady a cíle. Mezi ty nejdůležitější patří zásada rovného přístupu ke vzdělání bez jakékoli diskriminace, zohledňování vzdělávacích potřeb, bezplatného základního a středního vzdělávání, svoboda šíření poznatků nebo zásada možnosti vzdělávat se po dobu celého života. Cíle jsou definovány

⁹ § 2 a § 7 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

rozvojem osobnosti člověka, pochopením a uplatňováním principu rovnosti pohlaví, získáním světových kulturních hodnot či znalostí o životním prostředí a jeho ochraně.¹⁰

Zmíněné zásady a cíle jsou zapracovány do **Národního programu vzdělávání**. Jsou v něm zahrnuty oblasti vzdělávání a prostředky nezbytné k dosažení těchto cílů. Další závazný dokument pro základní a střední vzdělávání je **Rámcový vzdělávací program**. Zahrnuje v sobě cíle, formy, délku a povinný rozsah vzdělávání, uspořádání daného oboru a jeho organizaci, podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními potřebami, personální a bezpečnostní podmínky. Tyto rámcové programy musejí odrážet i nejnovější poznatky. Rámcový vzdělávací program vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) po konzultaci s příslušnými ministerstvy.¹¹

Na základě rámcových vzdělávacích programů si jednotlivé školy vydávají své programové dokumenty – **školní vzdělávací programy**. Obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu rozdělen do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (modulů). V programu jsou stanoveny materiální, personální a ekonomické podmínky či podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví. Stanoví formu, obsah a časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro výuku žáků se speciálními potřebami. Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení.¹²

Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty, které jsou přístupné pro pedagogickou i laickou veřejnost.

V rámci organizace vzdělávání ve školách je důležité zmínit a definovat formy vzdělávání. Základní vzdělávání se uskutečňuje v denní formě. Střední a vyšší odborné vzdělávání může probíhat v denní, večerní, dálkové, distanční nebo kombinované formě.¹³

- Denní forma – pravidelná výuka v pětidenním vyučovacím týdnu
- Večerní forma – několikrát v týdnu v odpoledních a večerních hodinách

¹⁰ § 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ § 3 a § 4 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹² § 5 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹³ § 25 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- Dálková forma – samostatné studium s konzultacemi
- Distanční forma – samostatné studium prostřednictvím informačních technologií
- Kombinovaná forma – střídání denní a jiné formy vzdělávání

Všechny formy vzdělávání probíhají v rámci školního roku (od 1. září do 31. srpna), který je členěn na období vyučování a období školních prázdnin.

2.1.2 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání slouží k vytvoření dobrého základního předpokladu pro pokračování ve vzdělání. Má za úkol rozvíjet osobnost dítěte, podporovat tělesný rozvoj, osobní spokojenost a motivovat ho k poznávání a učení. Předškolní vzdělávání se většinou uskutečňuje pro děti od 3 do 6 let a není povinné. Dítě mladší 3 let nemá na přijetí do mateřské školy právní nárok. Pro dítě, které dosáhlo pátého roku věku, je předškolní vzdělávání povinné. Ředitel školy rozhoduje o přijetí dle stanovených podmínek.¹⁴

Zákonný zástupce má povinnost přihlásit dítě k zápisu, pokud je předškolní vzdělávání pro dané dítě povinné. Tato fyzická osoba se tím může dopustit přestupku, za který lze uložit pokutu do výše 5 000 Kč. Dítě se vzdělává ve spádové mateřské škole, pokud zástupce nezvolí jinou mateřskou školu.¹⁵ Informace o školských obvodech spádové mateřské školy obec stanovuje obecně závaznou vyhláškou.

Mateřská školka může mít charakter i lesní školky, kde výuka probíhá především ve venkovních prostorách a jedná se o typ mateřské školy.

Předškolní vzdělávání probíhá denní docházkou. Ředitel mateřské školy může požadovat prokázání důvodů nepřítomnosti dítěte. Zákonný zástupce má však možnost plnit povinnost předškolního vzdělávání i jiným způsobem – individuální vzdělávání dítěte, dítě se vzdělává v přípravné třídě základní školy či může navštěvovat zahraniční

¹⁴ § 34 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ § 34a zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

školu na území České republiky. Zákonný zástupce tuto změnu musí nahlásit řediteli spádové školky. Za zanedbání péče lze zákonnému zástupci uložit pokutu za přestupek.¹⁶

Ředitel mateřské školky může v jistých případech rozhodnout o ukončení vzdělávání, jestliže:

- dítě se bez omluvy neúčastní vzdělávání
- zákonný zástupce narušuje provoz školky
- vzdělávání se ukončí na doporučení lékaře nebo školského poradenského zařízení v průběhu zkušebního pobytu
- zákonný zástupce neuhradí úplatu

Předškolní vzdělávání nelze ukončit u dětí, pro které je toto vzdělávání povinné.¹⁷

Mateřské školy jsou zřizovány s celodenním, polodenním a internátním provozem. Výjimkou je lesní mateřská škola, kterou nelze zřídit s internátním provozem. Ve školkách jsou děti zařazeni do tříd. Počty dětí ve třídách se odvíjí od množství tříd a typu školky. Mateřská škola má nejméně 12,5 dětí a maximum je 24 dětí. Do třídy mohou být zařazeni děti různého věku.¹⁸

Pro zajištění bezpečnosti pobytu dětí, stanoví ředitel mateřské školy počet učitelů. V případě lesní školy, vykonává činnost souběžně i nepedagogický pracovník s odbornou způsobilostí (např. všeobecná sestra, dětská sestra, zdravotnický asistent, porodní asistent, vychovatel, chůva). Toto opatření bude platit od 1. září 2020 i pro třídy, kde jsou alespoň 4 děti ve věku od 2 do 3 let.¹⁹

Předškolní vzdělávání je poskytováno za úplatu, kterou stanoví ředitel školy. Tato úplata je stejná pro všechny děti ve stejném druhu provozu. Vyhláška vymezuje i případy osvobození od úplaty.

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁNÍ

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen „RVP PV“) stanovuje základní požadavky, podmínky a pravidla vzdělávání dětí předškolního věku.

¹⁶ § 34a zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ § 35 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

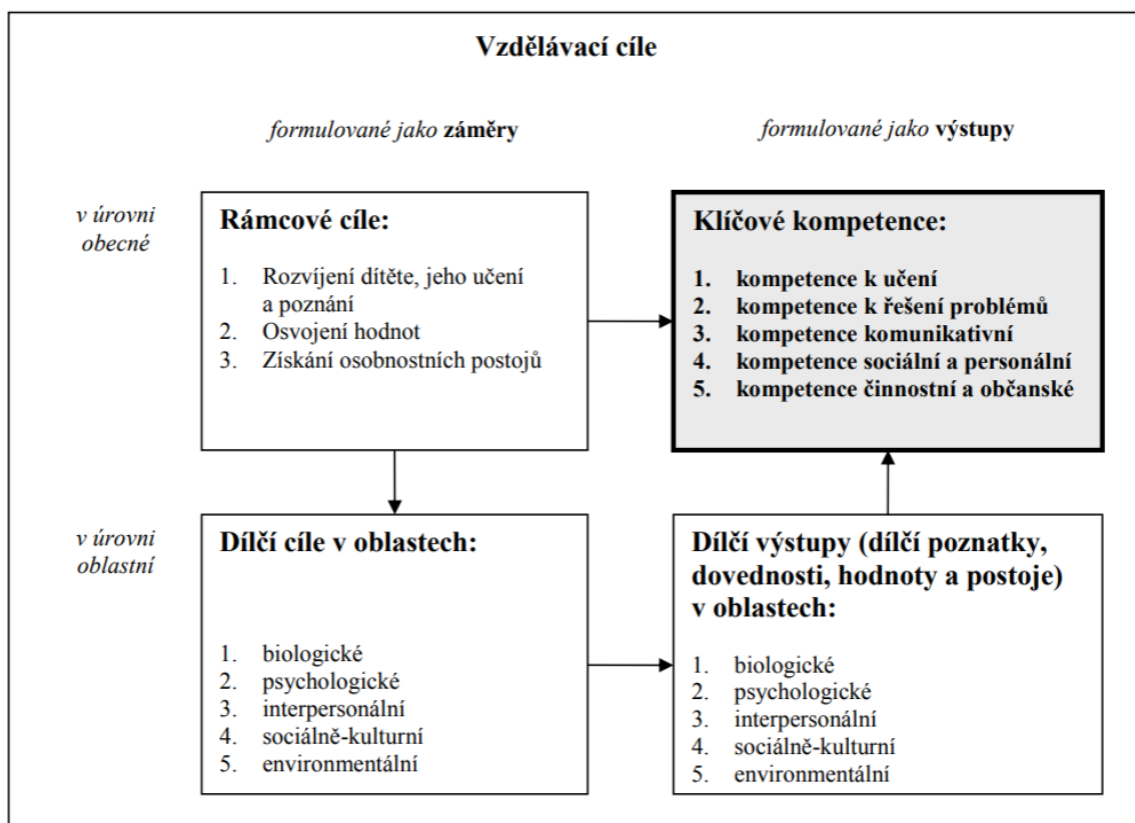
RVP PV je elementární základ a určuje společný rámec. Jedná se o otevřený a směrodatný dokument pro širokou veřejnost.

„RVP PV byl formulován tak, aby v souladu s odbornými požadavky současné kurikulární reformy:

- akceptoval přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítal do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání*
- umožňoval rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb*
- zaměřoval se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání*
- definoval kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet*
- zajišťoval srovnatelnou pedagogickou účinnost vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami*
- vytvářel prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí i pro individuální profilaci každé mateřské školy*
- umožňoval mateřským školám využívat různé formy i metody vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám*
- poskytoval rámcová kritéria využitelná pro vnitřní i vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání.“²⁰*

²⁰ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha, 2018 [cit. 2019-09-24]. Dostupné z: <file:///ad.ing.net/WPS/CZ/P/UD/200001/QO22DG/Home/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf>

Obrázek 1 Vzdělávací cíle dle RVP PV

Zdroj: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, (úplné znění k 1. lednu 2018)

2.1.3 Základní vzdělávání

§ 44 „Cíle základního vzdělávání“

*Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.*²¹

Základní vzdělávání je v České republice povinné. Ve většině případech povinná školní docházka začíná v 6 letech, pokud dítěti není povolen odklad. Docházka trvá

²¹ §44 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

9 školních let, během kterých se žák vzdělává ve spádové škole, pokud zákonný zástupce nezvolí jinou školu.²²

Žák se může vzdělávat nejen na klasických základních školách, ale může být přijat ke střednímu vzdělávání v rámci víceletých (šestiletých a osmiletých) gymnázií. Zákonný zástupce své dítě může vzdělávat i individuálně (domácí vzdělávání) bez pravidelného vyučování. Jiný způsob plnění docházky mají žáci s hlubokým mentálním postižením.²³

Povinná základní docházka se dle ročníků člení na první stupeň (1. – 5. třída) a druhý stupeň (6. – 9. třída). Pokud podmínky neumožňují, lze zřídit školu s nižším počtem tříd. Každé pololetí se provádí hodnocení vzdělávání žáků v podobě vysvědčení. Místo vysvědčení je možné za první pololetí vydat výpis z vysvědčení. Do dalšího ročníku postoupí žák, pokud prospěl ze všech povinných předmětů.²⁴

Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení o úspěšném ukončení devátého ročníku. Ředitel školy může povolit žákovi pokračování vzdělávání, nejdéle však do 18 let a to za předpokladu, že doposud nezískal základní vzdělání, i přes splnění povinné školní docházky. Osobám, které nezískaly základní vzdělání, může krajský úřad ve spolupráci se zřizovateli zajistit možnost kursů pro získání vzdělání dálkovým způsobem.²⁵

Podrobnosti o organizaci, počtu žáků, počtu vyučovacích hodin, informace o kurzu pro získání základního vzdělání, hodnocení žáků či vydávání vysvědčení popisuje detailně Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů.

2.1.4 Střední vzdělávání

§ 57 “Cíle středního vzdělávání

Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům

²² § 36 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²³ § 39, § 40 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ § 46, § 51, § 52 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ § 54, § 55 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti."²⁶

V rámci přípravy studenta pro vstup do pracovní sféry, usiluje MŠMT o úzkou spolupráci se zaměstnavateli, aby se již během studií žák dokázal seznámit a vstřípit si reálnou představu a návyky pracovního života.

Po dokončení základní školy si žák volí obor studia a podle toho se dá rozlišit i stupně středního vzdělávání – střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem a střední vzdělávání s maturitní zkouškou. Podrobnosti o oborech vzdělání stanovuje vláda svým nařízením.²⁷

Uchazeč může být přijat na střední školu, pokud úspěšně splnil povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončil základní vzdělávání. Následně si žák prostřednictvím svého zákonného zástupce podá přihlášky. Ředitel dané střední školy rozhodně o přijetí žáků dle hodnocení na vysvědčeních z předchozího studia nebo podle výsledků v přijímacím řízení. Tyto varianty jsou nejčastější praxí. Výjimkou jsou umělecké obory, kde žák musí splnit i „talentové“ zkoušky. Žák se zaváže ke studiu na střední škole pomocí zápisového lístku.²⁸

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy svým prováděcím předpisem stanoví podrobnosti o organizaci a průběhu vyučování.²⁹

O dosažení středního vzdělání rozhoduje závěrečná zkouška. Ta má za úkol prověřit znalosti žáků, které si během studia osvojili a zda se dosáhlo cílů stanovených v rámcových a školních vzdělávacích programech. U středních škol s výučním listem je

²⁶ § 57 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ § 58 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ § 59, § 60d, § 60g zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ § 71 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

dokladem vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list. V oborech s maturitní zkouškou je dokladem vysvědčení o maturitní zkoušce.³⁰

Uchazeči s výučním listem mohou získat maturitní vysvědčení v rámci nástavbového studia. Studium se organizuje v návaznosti na obor a probíhá dva roky denní formou.³¹

Lehce jiná situace je vzdělávání na konzervatoři, kde střední vzdělávání se ukončuje pouze s maturitní zkouškou pomocí absolutoria. Dokladem o úspěšném ukončení je vysvědčení o absolutoriu a vysvědčením o maturitní zkoušce.³²

2.1.5 Vyšší odborné vzdělávání

Cílem vyššího odborného studia je prohloubení všeobecných znalostí, poskytnout odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon profese. Studium trvá tři roky, během kterých student plní i odbornou praxi. U zdravotnických oborů délka studia může být delší.³³

Studium obsahuje jak teoretickou, tak praktickou přípravu. Praktická část se uskutečňuje formou vyučování, anebo pomocí odborné praxe. Na studenty v této fázi se uplatňují ustanovení zákoníku práce.³⁴

Vyšší odborné studium se ukončuje absolutoriem a dokladem pro studenta je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa. Student musí složit zkoušky z odborných předmětů, cizího jazyka a obhajoby absolventské práce (ta může být zpracovaná kolektivně několika studenty, ale studenti jsou hodnoceni jednotlivě). Absolutorium probíhá před zkušební komisí a je veřejné. Student má možnost využít dvě opravné zkoušky. Následující

³⁰ § 72, § 73 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³¹ § 83 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

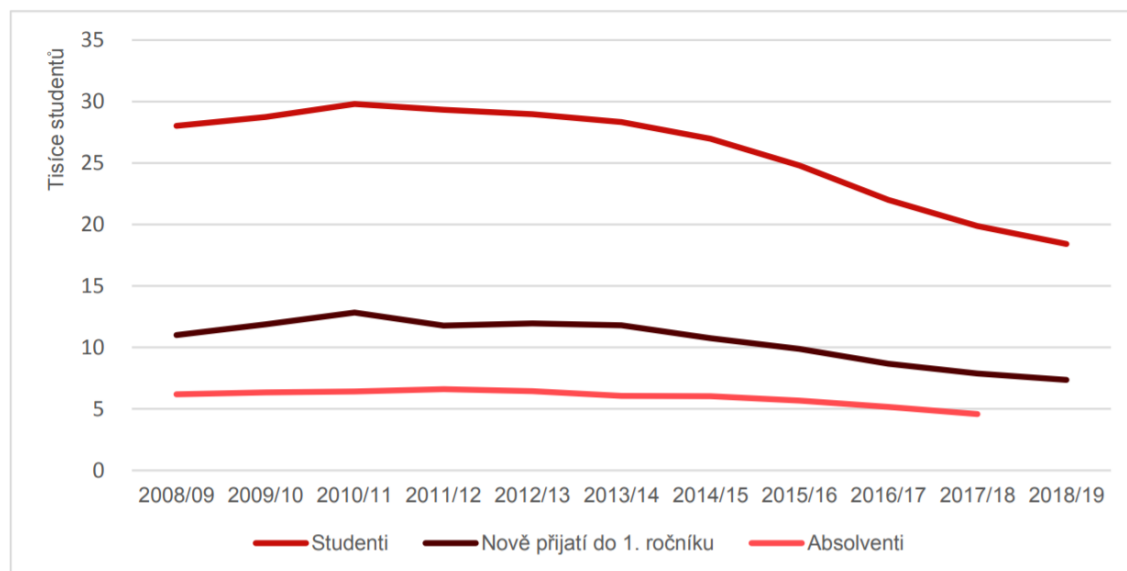
³² § 87, § 89 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³³ § 92 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ § 96 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

den po úspěšném absolutoriu student pozbývá status studenta a získává titul za jménem „diplomovaný specialista“ („DiS.“).³⁵

Graf 1 Počet studentů a nově přijatých studentů na vyšší odborné školy

Zdroj: ČSÚ: *Vzdělávání - Analýzy, komentáře: Studenti a absolventi vysokých a vyšších odborných škol v ČR - 2018* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné na <<https://1url.cz/ZzhKN>>

Akreditace vzdělávacího programu

Obory v rámci vyššího odborného vzdělávání podléhají akreditaci. Akreditaci uděluje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.³⁶ Žádost se podává MŠMT, které tuto žádost předá Akreditační komisi pro vyšší odborné vzdělávání a ta má lhůtu 120 dnů na udělení stanoviska. MŠMT o akreditaci programu rozhodne do 30 dnů od sdělení stanoviska.³⁷

Akreditace se uděluje na dobu maximálně dvojnásobku délky studia a lze ji opakovaně prodloužit. Aby škola mohla na tento obor přijímat uchazeče, akreditovaný obor je potřeba zapsat do školského rejstříku. (Jeho výmazem obor zaniká).³⁸

³⁵ § 101 a § 102 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ Ministerstvu uděluje souhlas ještě příslušný orgán či ministerstvo (Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra), pokud se jedná o obory zaměřené na zdravotnictví, bezpečnost či na výkon regulovaného povolání.

³⁷ § 104 a § 105 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ § 106 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V rámci školního roku 2018/2019 si uchazeči mohli vybírat ze 166 vyšších odborných škol, kde jim bylo nabízeno cca 300 oborů.³⁹

Další podrobnosti stanoví vyhláška o vyšším odborném vzdělávání.⁴⁰

2.2 Vysokoškolské vzdělávání dle zákona o vysokých školách

Vysoké školy představují nejvyšší článek vzdělávací soustavy ČR a realizuje terciální vzdělávání. Vysoké školy se též podílejí na celoživotním vzdělávání a jejím úkolem je vzdělávací proces.

Déletrvajícím trendem současné doby je mezinárodní spolupráce v oblasti školství, jejímž cílem je harmonizovat vzdělávací systémy tak, aby byla zajištěna kvalita vysokého školství a spolupráce zemí při uznávání dokladů, a také aby se stále zvyšovala podpora mobility studentů mezi jednotlivými zeměmi.

Systém vysokých škol je v současnosti řízen doposud platným zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, včetně prováděcích předpisů. Nedílnou součástí je i zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, který pro vysoké školy vymezuje rámec pro čerpání finančních prostředků. Vysoké školství je plně v pravomoci konkrétního státu, neexistuje zde evropská zastřešovací úprava.

Zákon o vysokých školách od svého počátku prochází řadou novelizací, které zejména zprvu řešily majetkové vztahy a financování škol, což přispělo k větší autonomii škol. Významnější změnou je zavedení celoživotního vzdělávání. Dnes si studenti mohou vybrat ze tří akreditovaných studijních programů bakalářského, magisterského a doktorského. Rozdělení programů je výsledkem Boloňského procesu, kdy se dlouhé magisterské programy transformovaly na krátké bakalářské a na ně navazující magisterské programy.

³⁹ Veřejná databáze ČSÚ: Vyšší odborné vzdělávání [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/shortUrl?su=e334b4d8>>

⁴⁰ Vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon dělí školy na dvě kategorie - školy univerzitního a neuniverzitního typu, kde „vysoká škola univerzitního typu uskutečňuje magisterské nebo doktorské studijní programy a v souvislosti s tím vědeckou a výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Může uskutečňovat též bakalářské studijní programy a vysoká škola neuniverzitního typu uskutečňuje převážně bakalářské studijní programy a v souvislosti s tím výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo tvůrčí činnost. Vysoká škola neuniverzitního typu se nečlení na fakulty“.⁴¹

Struktura vysokoškolského zákona: ⁴²

Část první: Základní ustanovení (§ 1 - § 4)

Část druhá: Veřejná vysoká škola a její součásti (§ 5 - § 38)

Část třetí: Soukromá vysoká škola (§ 39 - § 43)

Část čtvrtá: Studijní program a oblast vzdělávání (§ 44 - § 47g)

Část pátá: Studium na vysoké škole (§ 48 - § 60a)

Část šestá: Studenti (§ 61 - § 69a)

Část sedmá: Akademičtí pracovníci (§ 70 - § 77)

Část osmá: Hodnocení vysoké školy (§ 77a - § 77c)

Část devátá: Akreditace (§ 78 - § 86a)

Část desátá: Státní správa (§ 87 - § 90b)

Část jedenáctá: Stipendia (§ 91)

Část dvanáctá: Reprezentace vysokých škol (§ 92)

Část třináctá: Fakultní nemocnice (§ 93)

Část čtrnáctá: Poskytovatelé zahraničního vysokoškolského vzdělávání na území české republiky (§ 93a - § 93l)

Část patnáctá: Přestupky (§ 93m - § 93o)

Část šestnáctá: Státní vysoké školy (§ 94 - § 95)

⁴¹ PRŮCHA, J. Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. 1.vyd. Praha: Portál, 1999, s. 142. ISBN 80-7178-290-4.

⁴² Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Část sedmnáctá: Změna a doplnění zákona české národní rady č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (§ 96)

Část devatenáctá: Společná, přechodná a závěrečná ustanovení (§ 98 - § 109)

Nesmíme opomenout i **prováděcí právní předpisy**, kterými jsou:⁴³

- Nařízení vlády č. 274/2016 Sb., o standardech pro akreditace ve vysokém školství
- Nařízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství.
- Vyhláška č. 276/2016 Sb., o předávání údajů do registru docentů, profesorů a mimořádných profesorů vysokých škol.
- Vyhláška č. 277/2016 Sb., o předávání statistických údajů vysokými školami
- Vyhláška č. 278/2016 Sb., o předávání údajů do registru řízení o žádostech o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace.
- Vyhláška č. 343/2002 Sb., o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách

2.2.1 Rozdělení škol

V České republice působí 3 typy vysokých škol, a to veřejné, soukromé a státní. Toto dělení se odvíjí od způsobu jejího zřízení.

Veřejná vysoká škola je nejvyšší článek školské soustavy. Má právo používat akademické insignie. Musí mít všechna řízení akreditována. Zajišťuje akreditované a další studijní programy. Je zřizována a rušena zákonem a může se sloučit nebo splynout s jinou vysokou školou.⁴⁴ Činnost vysoké školy je financována zejména ze státního rozpočtu. V rámci samosprávy rozhoduje o své vnitřní struktuře, rozhoduje o počtu přijímaných studentů, o tom, jaké studijní programy bude uskutečňovat. Zákonem o vysokých školách jsou zaručena akademická práva a svobody (svoboda výuky, otevřenost k vědeckým názorům, vyjadřovat názory ve výuce, volit do akademického senátu atd.). V současnosti

⁴³ MŠMT: *LEGISLATIVA A METODICKÉ POKYNY PRO VYSOKÉ ŠKOLY*[online]. [cit. 2020-02-28].

Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/legislativa>>

⁴⁴ § 5 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

si lze vybrat z 26 veřejných škol, převážně univerzitního typu. Seznam těchto škol nalezneme v Příloze č.1 zákona o vysokých školách.

Soukromá vysoká škola, jejímž zřizovatelem je pouze právnická osoba se sídlem nebo místem podnikání na území některého státu Evropské unie, musí mít udělení státního souhlasu. O udělení souhlasu rozhoduje MŠMT, a zároveň rozhodne o akreditaci studijních programů a registraci vnitřních předpisů. Předpokladem pro akreditaci je kladné stanovisko akreditačního úřadu. Státní souhlas je omezen délkou platnosti k zahájení činnosti (dva roky od právní moci od udělení souhlasu). Zákon též uvádí důvody, pro které může MŠMT souhlas neudělit či odejmout (a za jakých podmínek). S odnětím souhlasu je spojeno pozbytí oprávnění působit jako vysoká škola a uskutečňovat akreditované činnosti. Finanční prostředky si škola zajišťuje sama, i když jí může být poskytnuta státní dotace za předpokladu, že je zřízená ve formě obecně prospěšné společnosti⁴⁵ Seznam soukromých vysokých škol vede MŠMT.

Státní vysoké školy vzdělávají odborníky pro ozbrojené a bezpečnostní sbory. Jedná se tedy o vojenské a policejní školy. Tyto školy jsou součástí organizační složky státu a nejsou právnickými osobami. Financování škol spadá pod příslušná ministerstva. Zákon o vysokých školách státním školám umožňuje, aby zabezpečovaly akreditaci magisterského nebo doktorského studijního programu ve spolupráci s veřejnou vysokou školou, pokud mají akreditovaný alespoň jeden doktorský studijní program. Musí o tom být předem uzavřena smlouva. Tyto školy nejsou určeny pouze pro příslušníky vojenských a bezpečnostních sborů. V současnosti máme dvě státní školy, a to Univerzitu obrany v Brně (zřízenou Ministerstvem obrany) a Policejní akademii ČR v Praze (zřízenou Ministerstvem vnitra). Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra vykonávají vůči státním vysokým školám působnost např. ve věcech registrace vnitřních předpisů, rozdělování finančních prostředků ze státního rozpočtu, určení výše poplatků spojených se studiem, uznávání zahraničního vysokoškolského vzdělávání a kvalifikace či poskytuje metodickou pomoc.⁴⁶

⁴⁵ § 39 až § 43 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ § 94, § 95 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

2.2.2 Studijní programy

Studijním programem zde rozumíme akreditovaný program, který je podle zákona o vysokých školách vykonáván vysokou školou. Součástí studijního programu je název programu, jeho typ, forma a cíl studia. Obsahují též charakteristiku předmětů, podmínky plnění pro ukončení programu nebo jaký akademický titul se následně uděluje.⁴⁷

V České republice rozlišujeme 3 typy programů, a to bakalářský, magisterský a doktorský.

Bakalářský studijní program připravuje studenty pro výkon povolání a také k navazujícímu magisterskému studiu. Standardní doba studia je zákonem stanovena na nejméně 3 a nejvýše 4 roky. Studium je zakončeno úspěšným složením státních závěrečných zkoušek a obhajobou bakalářské práce. Student pak získává titul „bakalář“ (Bc.).⁴⁸

Magisterský program je zaměřen více na získání teoretických poznatků a jejich aplikace. Magisterský program může navazovat na bakalářský, kdy délka studia je od jednoho až ke třem letům. Avšak u některých programů je délka studia stále standardní (4 až 6 let), protože to vyžaduje náročnost a charakter oboru, např. medicínské či právní obory. Studium se ukončuje opět státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce. Studentům se následně uděluje akademický titul, který se liší dle oblasti studia (např. Mgr. – obecná studia, Ing. – ekonomické zaměření studia, MUDr. – všeobecné lékařství, MDDr. – zubní lékařství, MVDr. – veterinární lékařství). U některých programů se předpokládá i složení rigorózní zkoušky pro získání „dalšího“ titulu. Typicky je to u právních oborů, kdy po studiu student získává titul „magistr“, a teprve po rigorózní zkoušce je mu udělen titul JUDr. („doktor práv“).⁴⁹

Doktorský studijní program je zaměřen zejména na vědecké bádání, výzkumnou a tvůrčí činnost. Navazuje na magisterské programy. Standardní doba studia je nejméně 3 a nejvýše 4 roky. Ukončuje se státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce.

⁴⁷ § 44 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ § 45 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ § 46 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Po úspěšném absolvování se uděluje titul „doktor“ (Ph.D) či „doktor teologie“ (Th.D), obojí se uvádí za jménem.⁵⁰

Následující dvě tabulky znázorňují, o které obory studenti nejvíce projevují zájem. Pravidelně převládají obory zaměřené na obchod, právo, zdravotnické obory a v neposlední řadě jsou vždy hojně obsazena technická studia. Z tabulky lze dobře vyvodit i klesající zájem o doktorská studia.

Tabulka 2 Absolventi vysokých škol v ČR dle úrovně a skupin oborů za rok 2018

Obory vzdělávání dle ISCED-F 2013	Absolventi celkem			
	celkem	Bakalářský studijní program	Magisterský a navazující magisterský studijní program	Doktorský studijní program
Absolventi celkem	68 550	34 783	31 456	2 362
01 Vzdělání a výchova	7 491	3 816	3 597	79
02 Umění a humanitní vědy	6 163	3 569	2 308	292
03 Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy	8 022	3 438	4 414	172
04 Obchod, administrativa a právo	14 297	7 711	6 367	223
05 Přírodní vědy, matematika a statistika	4 029	2 060	1 440	529
06 Informační a komunikační technologie (ICT)	3 802	2 055	1 667	80
07 Technika, výroba a stavebnictví	11 520	5 386	5 528	607
08 Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství	2 609	1 221	1 283	105
09 Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky	6 700	3 134	3 342	225
10 Služby	4 019	2 409	1 560	50

Zdroj: ČSÚ: *Vzdělávání - Analýzy, komentáře: Studenti a absolventi vysokých a vyšších odborných škol v ČR - 2018* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://1url.cz/ZzhKN>>

⁵⁰ § 47 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 3 Studenti vysokých škol v ČR dle úrovně a skupin oborů za rok 2018

Obory vzdělávání dle ISCED-F 2013	Studenti celkem			
	celkem	Bakalářský studijní program	Magisterský a navazující magisterský studijní program	Doktorský studijní program
Studenti celkem	290 099	168 226	102 465	21 378
01 Vzdělávání a výchova	30 757	17 037	13 043	836
02 Umění a humanitní vědy	28 666	18 425	7 307	3 068
03 Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy	28 912	15 716	11 593	1 641
04 Obchod, administrativa a právo	58 514	34 723	22 280	1 745
05 Přírodní vědy, matematika a statistika	18 580	10 686	3 654	4 260
06 Informační a komunikační technologie (ICT)	20 054	14 158	5 154	749
07 Technika, výroba a stavebnictví	45 584	27 097	13 441	5 090
08 Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství	11 450	6 859	3 828	786
09 Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky	34 982	13 428	18 939	2 670
10 Služby	16 123	11 587	3 962	584

Zdroj: ČSÚ: *Vzdělávání - Analýzy, komentáře: Studenti a absolventi vysokých a vyšších odborných škol v ČR - 2018* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://url.cz/ZzhKN>>

2.2.3 Orgány vysoké školy

Na většině veřejných škol se uplatňuje vysokoškolská zájmová či též profesní samospráva. Vysoké školy jakožto právnické osoby jsou zřízené za účelem veřejných potřeb a jsou z větší části financovány z veřejných zdrojů. Státním vysokým školám brání jejich samostatnému postavení jejich ekonomická a částečně i rozhodovací závislost na státu. Soukromé vysoké školy pak z pohledu organizace vykonávají správu soukromou.

Pro vztah veřejné vysoké školy se státem je určující, že stát může zasahovat do samosprávné činnosti jen na základě zákona a způsobem, který stanoví zákon o vysokých školách.⁵¹

Zákon o vysokých školách vyhrazuje (v § 6 odst. 1) **samosprávné působnosti** veřejné vysoké školy zejména:⁵²

⁵¹ § 6 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁵² § 6 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

- vnitřní organizaci, včetně určování počtu zaměstnanců a související pracovněprávní vztahy,
- určování počtu přijímaných uchazečů a podmínek pro přijetí ke studiu, tvorbu a uskutečňování studijních programů (jde-li o studijní programy, které neuskutečňují fakulty), jako i organizaci studia,
- zaměření a organizaci vědeckovýzkumné činnosti,
- rozhodování o právech a povinnostech studentů a akademických pracovníků,
- spolupráci s jinými vysokými školami a právníckými osobami, a zahraniční styky,
- ustavování samosprávných akademických orgánů, jako i hospodaření a nakládání s majetkem,
- stanovení výše poplatků spojených se studiem.

Mezi samosprávné orgány vysoké školy řadíme: akademický senát, rektora, vědeckou radu, disciplinární komisi a dále pak správní radu a kvestora.

Je-li škola univerzitního typu, může se členit na fakulty, které jsou samostatnou součástí veřejné či státní školy, a která z povahy věci nemá právní subjektivitu. Lze však říci, že vůči samotné univerzitě je částečně autonomní. Zákon ji přiznává vlastní působnosti, které realizuje vlastními orgány, jimiž jsou tyto: akademický senát, děkan, vědecká rada, disciplinární komise (pokud je zřízena) a tajemník.⁵³

Akademický senát vysoké školy je samosprávný zastupitelský orgán, který je volen z členů akademické obce. Za členy obce jsou považováni studenti a pedagogičtí pracovníci. Zákon o vysokých školách zakotvuje tzv. minimální a maximální zastoupení studentů. Minimálně jednu třetinu studentů a maximálně polovinu studentů ze všech členů. Minimální celkový počet členů je 11. Funkční období je tříleté a zákon vymezuje neslučitelnost určitých funkcí školy s členstvím v senátu. Nemůže jím být rektor, prorektoři, děkan a proděkani. Způsob volby senátu a počet členů stanoví vnitřní předpis dané vysoké školy. Zasedání senátu je veřejné. Má celou řadu pravomocí a rozhoduje např. na návrh rektora o zřízení, sloučení, splynutí, rozdělení nebo zrušení části vysoké školy. Také schvaluje rozpočet, výroční zprávu o činnosti a hospodaření vysoké školy, na návrh rektora schvaluje jmenování členů do vědecké rady a disciplinární komise. Schvaluje

⁵³ § 24 a § 25 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

podmínky pro přijetí ke studiu. Má také vyjadřovací pravomoc (vyjadřuje se ke jmenování prorektorů).⁵⁴

Rektor stojí v čele vysoké školy a zastupuje ji navenek. Plní funkci statutárního orgánu. Funkční období je čtyřleté a do funkce ho jmenuje prezident republiky. Návrh směřuje od akademického senátu cestou přes ministra školství. Prorektory si jmenuje rektor.⁵⁵

Vědeckou radu jmenuje rektor a stojí v jejím čele. Je složena z odborníků dané vysoké školy a dalších odborníků jiných vysokých škol či institucí. Stará se o kvalitu studia na vysoké škole, vykonává působnost v habilitačních a profesorských řízeních, má celou řadu pravomocí na úsecích vědeckých a výzkumných aktivit a záměrů. Vyjadřuje se též k dlouhodobému záměru vysoké školy a dalším otázkám, které jí předloží rektor.⁵⁶

Disciplinární komise funguje jako sankční orgán, který vykonává sankční pravomoc při spáchání přestupků studenty dané vysoké školy.⁵⁷

Správní rada je svou povahou dozorový orgán. Její externí členský základ poskytuje garanci pro kvalifikované provádění dohledu nad řádným hospodařením vysoké školy a nad účelem vzdělávacích aktivit v souladu s veřejným zájmem. Správní rada dává svůj souhlas k zákonem stanoveným určitým právním úkonům. Vyjadřuje se k dlouhodobým záměrům vysoké školy, k rozpočtu a snaží se o optimální rozvoj veřejné vysoké školy. Členy správní rady jmenuje ministr školství, a to na 6 let. Jejich obměna probíhá podobně jako v Senátu České republiky, po třetinách.⁵⁸

Kvestor je správce a hospodář veřejné vysoké školy. Rektor jej jmenuje a odvolává. Stará se o hospodaření a vnitřní správu.⁵⁹

⁵⁴ § 8 a § 9 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁵ § 10 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁶ § 11 a § 12 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷ § 13 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ § 14 a § 15 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ § 16 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

2.2.4 Akreditace

Studijní program podléhá akreditaci. Není-li studijní program akreditován, nelze k jeho studiu přijímat uchazeče, konat výuku, zkoušky ani přiznávat akademické tituly. Dříve tuto akreditaci udělovalo MŠMT na základě stanoviska Akreditační komise. Ke dni 1. září 2016 však vzniká Národní akreditační úřad⁶⁰ pro vysoké školství (dále jen „NAÚ“), který je nezávislý. NAÚ a MŠMT si vzájemně předávají informace, pokud je to pro jejich činnost potřebné.⁶¹ S touto změnou se naskýtá možnost vysokým školám podstoupit akreditaci institucionální, kterou lze škole udělit pro oblast vzdělávání.⁶² (Výčet těchto oblastí lze nalézt v Příloze č. 3 k zákonu o vysokých školách.) Ve výsledku, pokud škola prokáže, že má dobře nastavené vnitřní hodnocení a je schopna ohlídat kvalitu oboru, nemusí žádat o akreditaci na každý dílčí obor. Národní akreditační úřad rozhoduje dále také o akreditacích habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem či provádí vnější hodnocení činnosti vysoké školy.

Pro akreditaci oboru škola podává písemnou žádost NAÚ o akreditaci studijního programu, který obsahuje tyto náležitosti: název vysoké školy, součásti studijního programu, doklady o personálním, finančním, materiálním a technickém a informačním zabezpečení studijního programu nejméně na standardní dobu studia, dále záměr rozvoje studijního programu, jeho odůvodnění a předpokládaný počet přijímaných uchazečů o studium atd. NAÚ ji posoudí do 150 dnů. Přihlíží se ke koncepci vzdělávání, k vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti vysoké školy a k hodnocení její činnosti. Akreditace se neudělí, jestliže studijní program neodpovídá požadavkům zákona – tzn., pokud studijní program není dostatečně zabezpečen po stránce personální, přístrojové či informační, uskutečňování studijního programu není finančně nebo materiálně a technicky zabezpečeno, vysoká škola neskýtá záruku řádného zajištění výuky, v žádosti byly uvedeny nesprávné údaje rozhodné pro akreditaci.⁶³

⁶⁰ Zákon č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁶¹ MŠMT: *Národní akreditační úřad pro vysoké školství* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/narodni-akreditacni-urad-pro-vysoke-skolstvi>>

⁶² § 81a zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁶³ § 79 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Akreditace studijního programu se uděluje na dobu nejvýše deseti let, počítanou ode dne právní moci rozhodnutí. Platnost akreditace lze i opakovaně prodloužit. Během uskutečňování akreditovaného studijního programu může vysoká škola požádat o akreditaci jeho rozšíření. Akreditace studijního programu zaniká odnětím akreditace a oznámením vysoké školy o zrušení studijního programu nebo uplynutím doby, po kterou byla akreditace udělena. Akreditovaný studijní program lze zrušit, jestliže vysoká škola zajistí studentům možnost pokračovat ve studiu stejného nebo obdobného studijního programu na téže nebo jiné vysoké škole.⁶⁴

2.3 Pedagogičtí pracovníci

Hlavním pramenem pro oblast pedagogických pracovníků je zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pedagogických pracovnících“).

Zákon o pedagogických pracovnících je strukturován následovně:⁶⁵

Část první: Pedagogičtí pracovníci škol a školských zařízení (§ 1 - § 36)

Část třetí: Změna zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů (§ 40)

Část pátá: Účinnost (§ 42)

Prováděcí právní předpisy k zákonu o pedagogických pracovnících jsou:⁶⁶

- Vyhláška č. 1/2006 Sb., kterou se stanoví druhy a podmínky dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a způsob jeho ukončení pro pedagogické pracovníky škol zřizovaných Ministerstvem vnitra

⁶⁴ § 80 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁶ MŠMT: *Vyhlášky k zákonu o pedagogických pracovnících* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-k-zakonu-o-pedagogickych-pracovnicich>>

- Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků⁶⁷

Zaměstnanci škol se dělí na pedagogické pracovníky a ostatní nepedagogické zaměstnance. Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo vykonává přímou vyučovací pedagogickou činnost a uskutečňuje výchovu a vzdělání na základě školského zákona.

Přímou pedagogickou činnost může konat:⁶⁸

- učitel
- pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
- vychovatel
- speciální pedagog
- pedagog volného času
- asistent pedagoga
- trenér
- metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně
- vedoucí pedagogický pracovník

Hlavní předpoklad pro výkon povolání pedagoga je jeho kvalifikace.⁶⁹ MŠMT proto v roce 2017 vydalo metodickým pokynem Rámcové požadavky na studijní programy, jejichž absolvováním se získává odborná kvalifikace k výkonu regulovaných povolání pedagogických pracovníků. Zároveň zákon o pedagogických pracovnících stanoví jednotlivé stupně kvalifikace pro jednotlivé stupně vzdělávání či druh pedagogické činnosti. Novela školského zákona v rámci inkluzivního vzdělávání zdůraznila význam

⁶⁷ MŠMT: *Narízení vlády* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/narizeni-vlady>>

⁶⁸ § 2 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ Zákon č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů.

asistenta pedagoga, jehož služby jsou nezadatelné pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Ke splnění kvalifikačních předpokladů je možnost dalšího vzdělání pedagogických pracovníků za účelem splnění dalších kvalifikačních předpokladů či k prohlubování odborné kvalifikace. Vzdělávání se uskutečňuje na vysokých školách (celoživotní vzdělávání), samostudiem nebo dalším vzděláváním zdravotnických pracovníků.⁷⁰ Podrobnosti o dalším vzdělávání či potřebné kvalifikaci upravuje vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.

Pedagogičtí pracovníci působící ve veřejných školách jsou zaměstnání v rámci běžného pracovního poměru. Jsou odměňováni platem, který se skládá z platového tarifu a mimotarifních složek platu.⁷¹ Odměňování a pracovní podmínky upravuje též nařízení vlády o katalogu prací, nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, nařízení vlády, které stanovuje rozsah přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.⁷²

V rámci vysokých škol se setkáme s pojmem učitelů jako pedagogických pracovníků, jimiž mohou být:⁷³

- profesoři
- docenti
- mimořádní profesoři
- odborní asistenti
- asistenti
- lektori
- vědečtí, výzkumní a vývojoví pracovníci

Požadavky na jejich kvalifikaci stanovují předpisy jednotlivých vysokých škol. Tituly docent a profesor se udělují na základě zákona o vysokých školách. Pracovněprávní

⁷⁰ § 24 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ § 23a zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

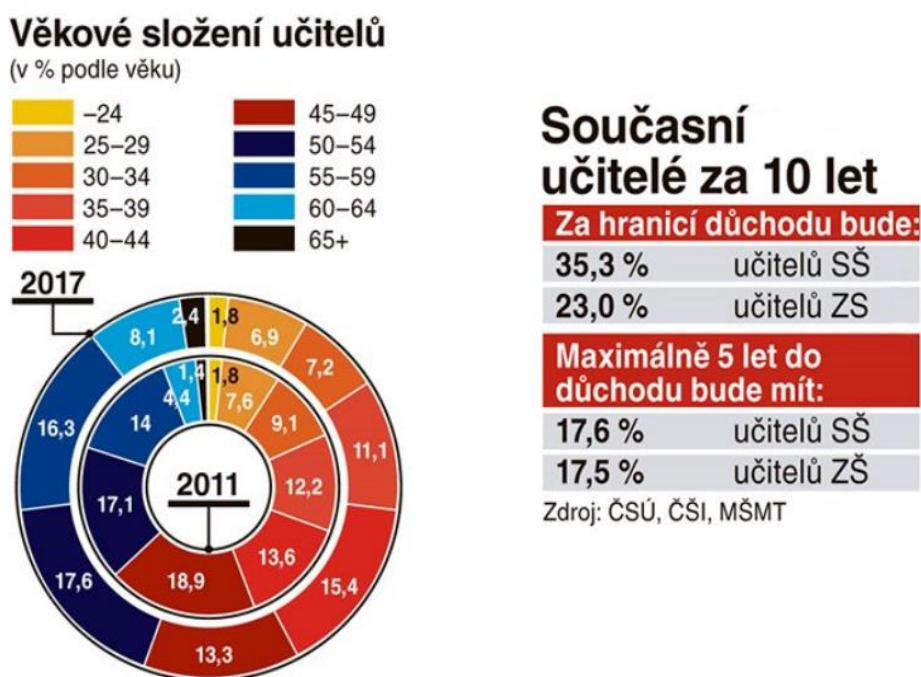
⁷² *Eurydice: Česká-republika: Učitelé a další pedagogičtí pracovníci* [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teachers-and-education-staff-20_cs>

⁷³ § 70 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

oblast na akademické půdě upravuje zákoník práce a někdy i vnitřní předpisy jednotlivých škol.⁷⁴

Otázkou je, zda kvalifikace je synonymem pro dobrého pedagoga. Velkým problémem posledních let je úbytek kvalifikovaných a dobrých učitelů a jejich stárnutí. Dochází k zvyšování počtu žáků, a naopak klesá počet studentů zapsaných na pedagogické studijní programy, což způsobuje velké zatěžování pedagogů a zhoršení kvality výuky. Toto významné povolání je nutné podpořit, motivovat a oceňovat. Je nutné vytvořit optimální podmínky pro výkon pedagogické profese a zvýšit tak její atraktivitu. Jedním z hlavních faktorů, který tento stav může ovlivnit jsou finanční odměny za práci. Průměrný měsíční plat zaměstnanců ve školství ani nedosahuje celorepublikového průměru vždy. Cílem pro následující léta je tady tento stav výrazně zlepšit.

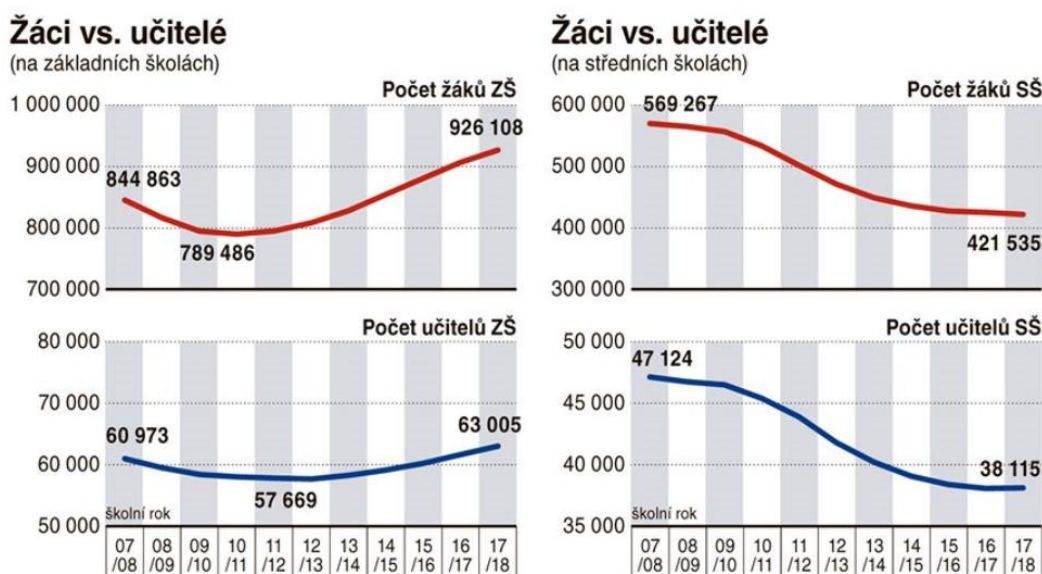
Obrázek 2 Věková struktura pedagogů

Zdroj: MF Dnes: *Učitelé na základních a středních školách* [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ucitele-nedostatek-zakladni-skoly-stredni-skoly-ministerstvo-skolstvi-platy.A180910_111328_domaci_lesa>

⁷⁴ Eurydice: *Česká-republika: Učitelé a další pedagogičtí pracovníci* [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teachers-and-education-staff-20_cs

Obrázek 3 Věková struktura pedagogů a počet žáků vůči nim

Zdroj: MF Dnes: Učitelé na základních a středních školách [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ucitele-nedostatek-zakladni-skoly-stredni-skoly-ministerstvo-skolstvi-platy.A180910_111328_domaci_lesa>

2.4 Financování školství

Jednotlivé školy a školská zařízení jsou, jak již bylo uvedeno, zřizovány jako státní příspěvkové organizace, příspěvkové organizace nebo školské právnické osoby, které hospodaří s finančními prostředky veřejných rozpočtů. Tyto prostředky jsou účelově vázány, a proto je lze vynakládat jen na ty účely, pro které jsou určeny. Hovoříme o prostředcích ze státního rozpočtu a rozpočtů územně samosprávných celků, tj. zřizovatelů příslušných škol. Do tohoto režimu užití prostředků veřejných rozpočtů patří i využití prostředků jednotlivých fondů příspěvkových organizací zřízených MŠMT, obcí nebo krajem. Hlavním zdrojem je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.⁷⁵ Další důležité dokumenty uvádí MŠMT na svých webových stránkách.⁷⁶

⁷⁵ Část 14 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁶ *Reforma financování regionálního školství: Důležité dokumenty* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/dulezite-dokumenty>>

Hlavním právním předpisem, který vymezuje uspořádání a rozsah finanční kontroly je zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě, ve znění pozdějších předpisů. Výkon státní kontroly v oblasti školství se řídí zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů. Kontrolním orgánem je zde například úřad práce, finanční úřad, zdravotní pojišťovny, inspektoráty bezpečnosti práce a především Česká školní inspekce.

Obecně lze říci, že financování je právně zakotveno v mnoha zákonech a vyhláškách, a to dle typu zřizovatele. Řídící pracovník musí mít proto dostatečnou znalost právních předpisů, aby dokázal úspěšně a řádně řídit subjekt poskytující vzdělávání. Základní finanční toky plynoucí do jednotlivých subjektů vybraného odvětví veřejného sektoru, pokryjí jen jejich základní potřeby. Chceme-li, aby subjekt poskytující výchovné a vzdělávací služby fungoval řádně, moderně a kvalitně rozvíjel osobnost člověka, musí jeho řídicí představitelé vyvinout nadměrné úsilí včetně vlastní iniciativy při získávání finančních prostředků plynoucích do svých rozpočtů i mimo rámec hlavní činnosti, pro kterou byla příslušná organizace zřízena.

K lepšímu pochopení financování škol je třeba si ujasnit jednotlivé výdaje. Ty lze rozdělit na tři základní skupiny:⁷⁷

- Přímé náklady na vzdělávání – platy, náhrady platů a mezd pro členy a předsedy zkušebních komisí, výdaje na učební pomůcky, další výdaje (např. vzdělávání pracovníků). Tyto náklady jsou hrazeny z rozpočtu MŠMT, čili ze státního rozpočtu.
- Provozní výdaje – patří mezi ně ostatní neinvestiční výdaje a hradí je zřizovatel příslušné školy (veřejné, státní, církevní a soukromé školy). Jedná se o finanční prostředky ze státního rozpočtu, ale který je přerozdělen mezi obce a kraje dle normativů.
- Investiční výdaje jsou hrazeny vždy zřizovatelem příslušné školy a to v rámci svého rozpočtu (obcí a krajů).

⁷⁷ *Financování předškolního a školního vzdělávání* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-21_cs#3_1_1_2_2_Financovani_skol_ze_statniho_rozpoctu>

2.4.1 Reforma financování regionálního školství

Systém do roku 2019

Financování regionálního školství probíhalo ve dvou základních krocích. V první fázi MŠMT provedlo rozpis výdajů na různé druhy škol a školských zařízení pomocí republikových normativů. V druhé fázi se zapojily kraje, které plně ve své kompetenci stanovily krajské normativy na jednotku výkonu („na žáka“) a jejich rozpis na jednotlivé školy.⁷⁸

Krajské normativy se členily na mzdovou část a na ostatní neinvestiční výdaje. Objem peněz byl striktně odvozen od skutečného počtu žáků, studentů, dětí. V tomto systému nebylo nijak zohledněno věkové složení pedagogů dané školy (což následně ovlivňuje tarifní části platů). Na ředitelích škol tedy bylo přizpůsobit rozsah vzdělávání objemu peněz. Častokrát na tento systém doplácely střední školy, které snižovaly nároky vzdělávání za účelem získat studenty.

Systém od roku 2020

Reforma přináší nový systém tzv. normativně nákladový, který se začal aplikovat od ledna 2020 a probíhá též ve dvou fázích. V první fázi MŠMT provede rozpis většiny prostředků na vzdělávání přepočítaný a stanovený již na každou jednotlivou školu. V druhé fázi krajský úřad⁷⁹ doplní tento centrální rozpis ministerstva o rozpis prostředků na školské služby prostřednictvím krajských normativů.⁸⁰

Nový systém je tak založený na reálném objemu výuky a reálné výši tarifních platů pedagogů. Dochází k centralizaci rozhodujících kompetencí. Snižuje se závislost školy na naplněnosti a eliminuje tak nutnost přijímat žáky bez ohledu na jejich studijní předpoklady v zájmu získání finančních prostředků.⁸¹

⁷⁸ *Reforma financování regionálního školství: Důležité dokumenty* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/dulezite-dokumenty>>

⁷⁹ Vyhláška č. 310/2018 Sb., o krajských normativěch, ve znění účinném od 1. 1. 2020

⁸⁰ *Reforma financování regionálního školství: Důležité dokumenty* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/dulezite-dokumenty>>

⁸¹ *Reforma financování regionálního školství* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/reforma-financovani-regionalniho-skolstvi>>

V rámci vyššího odborného vzdělávání systém financování ze státního rozpočtu zůstává zachován, ovšem s tím rozdílem, že normativy na žáka/studenta jsou od ledna 2020 stanovovány centrálně přímo MŠMT.

2.4.2 Financování vysokých škol

Základní principy financování stanovuje zákon o vysokých školách.

Státní vysoké školy jsou financovány z rozpočtových kapitol ústředních orgánů, pod které spadají (Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra).

Veřejné vysoké školy mají více zdrojů. Hlavním poskytovatelem peněz je MŠMT. Dále to mohou být prostředky z jiných veřejných zdrojů, výnosy z hlavní doplňkové činnosti, poplatky spojené se studiem, výnosy z majetků a příjmy z darů a dědictví. Díky autonomii si škola může s prostředky disponovat dle vlastních zájmů s podmínkou, že rozpočet, podle kterého hospodaří, nesmí být sestavován jako deficitní. Následné vyhodnocení hospodaření provádí MŠMT.⁸²

Soukromé vysoké školy získávají finance především díky školnému (poplatky za studium). Výši poplatků si stanovuje škola ve svém vnitřním předpisu, avšak jejich hranice není regulovaná žádným předpisem. MŠMT dále poskytuje zákonem stanovenou výši dotace na výplatu sociálních stipendií a ubytovacích stipendií za stejných podmínek jako jiným vysokým veřejným školám.⁸³

⁸² *Financování terciárního vzdělávání* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-21_cs#3_2_6_2_Vysoke_skoly>

⁸³ *Financování terciárního vzdělávání* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-21_cs#3_2_6_2_Vysoke_skoly>

2.5 Orgány státní správy

Školství v České republice se rozděluje na předškolní vzdělávání, primární (základní) vzdělávání, sekundární (středoškolské) a terciární (vysokoškolské) vzdělávání. Ve všech těchto oblastech je vykonávána státní správa a naplňována samospráva.⁸⁴

Státní správu lze rozdělit na jednotlivé úrovně, které jsou:

- centrální úroveň: MŠMT, jiné ústřední orgány (Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zahraničních věcí) a Česká školní inspekce
- regionální úroveň: krajské úřady
- místní úroveň: obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- úroveň institucí: ředitelé škol a školských zařízení

Samospráva je vykonávána orgány obce či kraje a školskou radou.

V rámci vysokých škol je správním orgánem MŠMT a v případě státních škol i jejich zřizovatel.

2.5.1 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MŠMT je hlavní orgán státní správy pro oblast školství a je zodpovědné za správu a odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávání. Podrobnosti o jeho zřízení a činnosti stanoví kompetenční zákon.⁸⁵

Působnost MŠMT:

- zpracovává Národní program vzdělávání („Bílá kniha“)⁸⁶ - stanovuje cíle vzdělávání pro školský zákon

⁸⁴ SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo – zvláštní část (vybrané kapitoly)*. Praha: Leges, 2011, s. 162.

⁸⁵ Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ *Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. www.msmt.cz [online]. 2002 [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceskerepublice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-davakonkretni-podnety-k-praci-skol>>

- vydává Rámcové vzdělávací programy⁸⁷ - ty stanovují konkrétní cíle, formy, délku a obsah vzdělávání
- zpracovává Dlouhodobý záměr vzdělávání a zdroje vzdělávací soustavy ČR⁸⁸ - čtyřletý periodický formát strategií v oblasti vzdělávání (vychází z analýzy ekonomického vývoje, analýzy všech úrovní vzdělávání či popisů trendů)
- zpracovává Výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy⁸⁹ - každoroční zásadní informace o vzdělávání za uplynulý rok
- vede školský rejstřík⁹⁰ - obsahuje rejstřík škol a školských zařízení a rejstřík školských právnických osob
- má pravomoc zřizovat a zrušovat⁹¹ - školská zařízení pro ústavní výchovu či zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků atd.; dává souhlas soukromým vysokým školám k jejich zřízení
- akredituje vzdělávací programy pro vyšší odborné školy
- spravuje údaje ze školních matrik⁹²
- pečuje o právní úpravu, plní obecné správní funkce⁹³ - organizace školního roku, práva a povinnosti žáků, podmínky přijímání žáků do škol atd.
- odpovídá v pracovněprávní oblasti podle zákona o pedagogických pracovnících a školského zákona
- rozděluje finanční prostředky⁹⁴
- sdružuje informace a poskytuje metodikou pomoc

⁸⁷ Česká republika: *Správa a řízení na národní a/nebo regionální úrovni* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <<https://1url.cz/Rz19K>>

⁸⁸ Česká republika: *Správa a řízení na národní a/nebo regionální úrovni* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <<https://1url.cz/Rz19K>>

⁸⁹ *VÝROČNÍ ZPRÁVY: MŠMT* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/vyrocní-zpravy-1>>

⁹⁰ § 141 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁹¹ § 169 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁹² § 28 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ Česká republika: *Správa a řízení na národní a/nebo regionální úrovni* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <<https://1url.cz/Rz19K>>

⁹⁴ § 170 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

2.5.2 Česká školní inspekce

Česká školní inspekce je zakotvena ve školském zákoně. Je to kontrolní a hodnotící orgán s celostátní působností, který je organizační složkou státu a i účetní jednotkou. Její hlavní účel je inspekční činnost. Organizačně se dělí na ústředí se sídlem v Praze a na inspektoráty po celé republice (většinou v krajských městech), jelikož její rozsah kompetencí je relativně rozsáhlý. V jejím čele stojí ústřední školní inspektor, který je státní zaměstnanec a podléhá zákonu č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů.^{95, 96}

Její činnost zahrnuje zpracování koncepčních záměrů inspekční činnosti, a to na základě plánu hlavních úkolů schválených ministrem školství, mládeže a tělovýchovy na návrh ústředního školního inspektora. Inspekční činnost se provádí též na základě podnětů, stížností a petic. Prostřednictvím České školní inspekce je tak zajišťováno hodnocení vzdělávání na všech stupních vzdělávací soustavy – získává a analyzuje informace od mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol, ale také od školských zařízení zapsaných ve školském rejstříku.⁹⁷

Česká školní inspekce má vedle hodnotící činnosti na starost také činnost kontrolní, „a to kontrolu dodržování právních předpisů vztahujících se k poskytování vzdělávání a školských služeb, a dále pak veřejnosprávní kontrolu využívání finančních prostředků státního rozpočtu.“⁹⁸

Výstupem inspekční činnosti je protokol o kontrole, inspekční zpráva, tematická zpráva a výročí zpráva. Průběh činnosti je zobrazen na schématu níže.⁹⁹

⁹⁵ § 173 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁶ Podrobnosti stanoví Vyhláška č. 17/2005 Sb., o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti.

⁹⁷ § 174 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ ČŠI: ZÁKLADNÍ INFORMACE O ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCI [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <<https://www.csicr.cz/cz/ZAKLADNI-INFORMACE/O-nas>>

⁹⁹ §174 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Obrázek 4 Průběh inspekční činnosti (§ 174 školského zákona)

Inspekční činnost ČŠI		
ČŠI získává a analyzuje informace o vzdělávání dětí, žáků a studentů, o činnosti škol a školských zařízení zapsaných do školského rejstříku, sleduje a hodnotí efektivnost vzdělávací soustavy	ČŠI zjišťuje a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, a to podle příslušných školních vzdělávacích programů a hodnotí naplnění školního vzdělávacího programu a jeho soulad s právními předpisy a rámcovým vzdělávacím programem	vykonává státní kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb a vykonává veřejnosprávní kontrolu využívání finančních prostředků státního rozpočtu
Výstup inspekční činnosti		
Inspekční zpráva	Protokol	Tematická zpráva
Inspekční zpráva obsahuje hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a dále jména, příjmení a podpisy školních inspektorů, kontrolních pracovníků a přizvaných osob		Tematickou zprávu vydává Česká školní inspekce na základě shrnutí poznatků získaných z inspekční činnosti v určitém tematickém okruhu a jejich analýzy
Obsah inspekční zprávy projednají školní inspektoři a kontrolní pracovníci s ředitelem školy nebo školského zařízení. Projednání a převzetí inspekční zprávy potvrdí ředitel školy nebo školského zařízení podpisem		
Připomínky k obsahu inspekční zprávy může ředitel školy nebo školského zařízení podat České školní inspekci do 14 dnů po jejím převzetí.		
Inspekční zprávu společně s připomínkami a stanoviskem České školní inspekce k jejich obsahu zasílá Česká školní inspekce bez zbytečného odkladu zřizovateli a školské radě		
Inspekční zpráva včetně připomínek je veřejná a je uložena po dobu 10 let ve škole nebo školském zařízení, jichž se týká, a v příslušném inspektorátu ČŠI		
Výroční zpráva ČŠI - obsahuje souhrnné poznatky o stavu vzdělávání a vzdělávací soustavy vycházející z inspekční činnosti za předcházející školní rok a zveřejňuje se každoročně v provincii		

Zdroj: *Vzdělávací služby: Česká školní inspekce* [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <<https://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/poradenstvi-pro-vedouci-pracovniky-ve-skolstvi/9717332.pdf>>

3 Praktická část

3.1 Maturitní zkouška

K prověřování znalostí, dovedností či návyků žáka střední školy a ověření jeho zralosti a způsobilosti k pokračování v dalším studiu má sloužit právě maturitní zkouška. V současnosti platnou úpravu maturitní zkoušky nalezneme ve školském zákoně, který upravuje základní podmínky konání, strukturu modelu a základní pravidla hodnocení zkoušek maturitní zkoušky a vymezuje povinnosti a pravomoci orgánů zajišťujících průběh maturitní zkoušky.

Školy se v průběhu let vyvíjely a postupem se ustálily tři druhy středních škol, a to gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště.¹⁰⁰ Po úspěšném ukončení příslušného vzdělávacího programu se dosahuje těchto stupňů vzdělání: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou.¹⁰¹

„Střední vzdělání s maturitní zkouškou získá žák úspěšným ukončením vzdělávacích programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy vzdělávání, vzdělávacího programu nástavbového studia v délce 2 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.“¹⁰²

Samotná maturitní zkouška vychází z dvou základních dokumentů a těmi jsou Rámcové vzdělávací programy a Katalogy požadavků pro zkoušky společné části maturitní zkoušky.

„Jednotnost státní části maturitní zkoušky si vyžaduje vymezení rozsahu vědomostí a dovedností, které mohou být zkouškami společné části maturitní zkoušky ověřovány. Jedná se o materiál, který k jednotlivým zkušebním předmětům vymezuje penzum toho, co může maturant u této části zkoušky očekávat.“¹⁰³

¹⁰⁰ § 7 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ § 58 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰² § 58 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ Školský zákon. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 391 ISBN 978-80-7400- 550-3.

Katalogy vydává MŠMT v souladu s ustanovením § 78a odst. 1 školského zákona. Katalogy vymezují očekávané vědomosti a dovednosti, které mohou být ověřovány v rámci samotné zkoušky, k jejichž získání směřuje výuka v daných předmětech, a které budou ukončeny maturitní zkouškou. Katalog obsahuje požadavky pro zkoušku z českého jazyka a literatury, matematiky a cizích jazyků (anglický, německý, ruský, francouzský, španělský).¹⁰⁴ Zpracovává je Cermat (Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání).

Slovo „maturita“ je latinského původu a značí zralost.¹⁰⁵ Další definici můžeme nalézt v etymologickém slovníku: „*Pojem maturita souvisí s výrazem zteřelý, jež vznikl ze slova teleti, resp. mateřeti. Toto staročeské slovo znamenalo tlít, stárnout. V přeneseném významu se pak maturita tedy chápe jako zkouška, ke které student musí dozrát, tj. dospět.*“¹⁰⁶

3.1.1 Vývoj maturitních zkoušek

Úplně poprvé se s maturitou jako takovou setkáváme v roce 1849, kdy se zavedlo pro studenty gymnázií. „*Zavedení maturitní zkoušky na gymnáziích v roce 1849 zajišťovalo určitou a zcela srovnatelnou úroveň všech absolventů tehdy ještě značně nepočtených gymnázií. Na rozdíl od současného obsahu maturitní zkoušky skládali v té době studenti maturitní zkoušku ze všech povinně vyučovaných předmětů.*“¹⁰⁷ Už v této době se jaksi ustálilo rozdělení zkoušky na písemnou a ústní část. Jednalo se o tzv. **Nástin organizace gymnázií a reálek** (Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Osterreich), ve kterém lze nalézt mimo jiné i vymezení prvního maturitního modelu.¹⁰⁸

Jak je již zvykem, předpisy upravující maturitní zkoušky podléhaly četným změnám. Relativně ucelenou podobu pak přinesla „**Marchetova reforma**“ z roku 1908. Byly tak vydány ministerské výnosy o maturitách na gymnáziích¹⁰⁹, na reálkách¹¹⁰ a dívčích

¹⁰⁴ Katalogy požadavků [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://maturita.cermat.cz/menu/katalogy-pozadavku>>

¹⁰⁵ OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Díl 16. Lih-Media. Praha: Otto, 1900, s 1000. ISBN 80-7185-237-6.

¹⁰⁶ HOLUB, J.; LYER, S.: Maturita. Stručný etymologický slovník. Praha: SPN, 1992, s. 284. ISBN 80-04 23715- 0.

¹⁰⁷ Morkes, F.: Historický přehled postavení maturitní zkoušky a analýza jejich funkcí. Praha: ÚIV-CERMAT, 2003, s 11, ISBN 80-211-0438-4.

¹⁰⁸ Ministerium des Cultus und Unterrichts. Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen. Wien: Hof- und Staatsdruckerei, 1849

¹⁰⁹ Nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 29. 2. 1908, č. 10051, o zkouškách dospělosti na gymnáziích [č. 18/1908 Věstníku].

lyceích¹¹¹. Vysvědčení o absolvování maturitní zkoušky opravňovalo samo o sobě ke studiu na univerzitě. Ostatní školy měly možnost rozvoje vzdělání, avšak ve zvláštním režimu, který upravoval samostatný výnos.¹¹² Účelem tohoto složitého systému byla možnost pokračovat ve studiu na jakékoliv vysoké škole, což do této doby nebylo možné.

Válečné období přineslo jen pár novelizací. Nejvýraznější změna proběhla roku 1931, kdy nastala „rekodifikace“ středoškolských maturit.¹¹³ Relativně podstatnou změnu bylo to, že si žák mohl sám volit okruh zkoušených předmětů. Ústní zkouška se konala ze 4 předmětů, Nařízení upravovalo pro každý typ školy čtyři skupiny předmětů. Žák byl zkoušen z jednoho předmětu v rámci dané skupiny. Dva předměty volila zkušební komise dle prospěchu a v dalších skupinách si volil sám maturant.

Život v protektorátu si vyžádal povinnou zkoušku z německého jazyka. Témata pro písemnou práci měla dále odrážet kulturní, hospodářský a sociální život v Říši.¹¹⁴

Změna poválečné právní úpravy maturit měla též politický vliv, tentokrát směrem na východ.¹¹⁵ Šlo v podstatě o návrat maturity z dob samostatného Československa. Výnosem Ministerstva školství, věd a umění¹¹⁶ ze dne 16. 2. 1949 v §2 bylo stanoveno, že se „zvláště hodnotí kandidátovo lidově demokratické uvědomění.“

Zajímavou novinkou roku 1964 byla možnost maturovat z anglického jazyka.¹¹⁷

Po sametové revoluci roku 1989 se maturitní zkouška téměř neměnila po dobu 20 let. Došlo k zrovnoprávnění výuky jazyků a ruština tím tak ztratila své dominantní postavení. Vyhláška č. 442/1991 Sb., ze dne 24. října 1991 o ukončování studia na středních školách

¹¹⁰ Nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 29. 2. 1908, č. 10051, o zkouškách dospělosti na reálkách [č. 19/1908 Věstníku].

¹¹¹ Nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 31. 3. 1908, č. 15667, o zkoušce dospělosti lycejni [č. 23/1908 Věstníku].

¹¹² Nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 29. 3. 1909, č. 1997, o některých změnách v oprávněnosti středních škol [č. 17/1909 Věstníku].

¹¹³ Výnos MŠANO ze dne 12. 1. 1931, č. 183328-II, jímž se vydávají nové předpisy o zkouškách dospělosti na gymnasiích, reálných gymnasiích, vyšších reálných gymnasiích, reformních reálných gymnasiích a reálkách [č. 19/1931 Věstníku].

¹¹⁴ Výnos MŠANO ze dne 28. 2. 1942, č. 19623-II, o změně předpisů o zkouškách dospělosti na středních školách s českým jazykem vyučovacím [č. 33/1942 Věstníku].

¹¹⁵ Výnos MŠO ze dne 6. 2. 1946, č. A-62790-III, předpisy o zkouškách dospělosti na gymnasiích, reálných gymnasiích, reformních reálných gymnasiích a na reálkách a matematicko-přírodovědných větvích reálných gymnasií [č. 31/1946 Věstníku].

¹¹⁶ Výnos MŠVU ze dne 16. 2. 1949, č. 12000-I, předpisy o závěrečných zkouškách (zkouškách dospělosti) na gymnasiích a reálných gymnasiích [č. 15/1949 Věstníku].

¹¹⁷ Směrnice MŠK ze dne 21. 12. 1964, č. j. 50 458/64-II/1, maturitní řád pro SVVŠ [č. 4/1965 Věstníku].

a učilištích je prvním legislativním dokumentem, který se zabývá maturitní zkouškou po roce 1989.¹¹⁸

„ § 8 Účelem maturitní zkoušky je zjistit, jak si žáci osvojili vědomosti a dovednosti v rozsahu učiva stanoveného učebními plány a učebními osnovami a prověřit jejich připravenost pro výkon povolání nebo odborných činností nebo pro další studium.“¹¹⁹

Další vývoj podoby maturit si vyžadoval radikální změny. Roku 1996 a 1997 proběhlo několik konferencí. Následující tři roky se zjišťovala proveditelnost reformy maturitní zkoušky. V roce 1998 se tak zakládá projektový tým pod názvem Centrum pro reformu maturitní zkoušky (CERMAT). Byl dokonce připraven i návrh podoby modelu maturity, který byl předán Poslanecké sněmovně ke sválení. Tento návrh byl však zamítnut. K uzákonění reformy maturitní zkoušky došlo až v roce 2004, kdy byl přijat nový školský zákon č. 564/2004 Sb. Nutno podotknout, že nový model zcela opomenul klíčové cíle původní navrhované reformy (např. byla vyloučena možnost, aby výsledky maturity využívaly vysoké školy). Zahájení nových maturitních zkoušek bylo určeno na školní rok 2007/2008. Kvůli kritice této reformy se odložil start zkoušek na rok 2010. Již v tuto chvíli bylo jasné, že původní podoba maturit se bude muset změnit. Došlo k tomu v říjnu 2009, kdy byla schválena novela školského zákona, a to zákonem č. 378/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, kdy byl opět odložen start nové maturitní zkoušky na rok 2011. Vysoká nutnost připravenosti byla viditelná v roce 2010, kdy školy/žáci se mohli přihlašovat na tzv. Maturitní generálku, která byla dlouhodobě součástí přípravy reformy a zároveň největším projektem ověřování dovedností žáků. **Rok 2011** byl v tomto ohledu průlomový, jelikož se poprvé maturovalo dle platné legislativy.¹²⁰

Základem nového maturitního modelu byly 2 okruhy, které tvořila společná část („státní“ kontrolovaná státem) a profilová část, jež byla záležitostí škol. Společná část určovala dva předměty, prvním byla povinná zkouška z českého jazyka a literatury. Druhý

¹¹⁸ Dnešní podoba této vyhlášky je Vyhláška č.177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁹ § 8 odst. 1 vyhlášky č. 442/1991 Sb. ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o ukončování studia ve středních školách a učilištích.

¹²⁰ KABELE, Jiří. *Proměny modelu maturitní zkoušky v České republice*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Václav Trojan, PhD.

předmět si žák mohl zvolit, a to z cizího jazyka, který se na škole vyučoval, nebo matematiky. Žák si dále mohl zvolit i obtížnost (základní a vyšší) nebo absolvovat státní maturitu i z dalšího nepovinného předmětu. Škola, respektive ředitel školy, si mohl stanovovat skladbu zkoušek z profilové části, čímž mohl reflektovat zaměření či obor školy. Šlo o přechodové stádium, jelikož v konečné podobě by maturita měla obsahovat tři povinné předměty. Zkoušky dodnes připravuje nezávislý orgán Cermat.

Následující **rok 2012** probíhaly maturity ve stejném duchu. Jediné pobouření v tomto roce vyvolal nepřiměřeně náročný test v obtížnější variantě. Mnoho studentů tak maturitní zkoušku nesložilo. Kritizováno bylo i centrální hodnocení písemných prací. V důsledku toho byl zvolen nový ředitel Cermatu.¹²¹

Školní **rok 2012/2013** přinesl další změnu společné části maturitní zkoušky. Byla stanovena pouze jedna úroveň obtížnosti a hodnocení písemných prací se vrátilo do škol.¹²²

V následujících letech maturity zůstaly víceméně stejné kvůli stabilizaci po problematických letech. **Roku 2014** se začalo mluvit o zařazení matematiky jako třetí povinné zkoušce. „... *do společné části maturitní zkoušky povinně zařadit matematiku, a to nejdříve od roku 2020, v návaznosti na systémové změny ve výuce tohoto předmětu v základním a středním vzdělávání, ...*“¹²³ Ministrem školství byl tehdy PhDr. Marcel Chládek, MBA, MSc., který silně prosazoval povinnou maturitu z matematiky. Politické debaty se věnovaly i seznamu oborů, jejichž žáci by dostali výjimku a nemuseli tak maturovat z matematiky.

Samotné maturity **roku 2015** se dotklo několik změn. Do didaktického testu z českého jazyka byly zařazeny tzv. otevřené otázky či přibyly otázky z lineární historie. Náročnost se meziročně zvýšila, což se projevilo na vysoké neúspěšnosti v této části maturitní zkoušky. Mimo jiné celková neúspěšnost v didaktickém testu z češtiny neustále roste. Kritizována je i podoba matematických testů či ústní zkouška z českého jazyka.¹²⁴

¹²¹WAGNER, Janek. *EDUin: 10 let změn v modelu státních maturit* [online]. 2020 [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <<http://www.pedagogicke.info/2020/06/eduin-10-let-zmen-v-modelu-statnich.html>>

¹²² Vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů.

¹²³ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020* [online]. MŠMT [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf>

¹²⁴WAGNER, Janek. *EDUin: 10 let změn v modelu státních maturit* [online]. 2020 [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <<http://www.pedagogicke.info/2020/06/eduin-10-let-zmen-v-modelu-statnich.html>>

Novela školského zákona, (viz zákon č. 178/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů), která ukládá povinnost maturovat ze tří předmětů, byla schválena **roku 2016**. Tato novela určuje povinnost maturovat z matematiky, a to nejdříve od roku 2018/2019 žákům, kteří měli dostatek hodin z matematiky a předpokládá se její využití i v dalším studiu. Ostatní by se zapojili od roku 2020/2021. Výjimku dostali umělecké obory a obory zdravotní a sociální péče. V rámci iniciativy Maturitní data byly odtajněny souhrnné výsledky jednotlivých maturitních testů zadávaných na jaře 2016. Bylo to poprvé, kdy Cermat alespoň nějaká data k maturitám zveřejnil.¹²⁵

Jako návrat do minulosti vypadá **rok 2017**, kdy se vrací centrální hodnocení písemných prací.¹²⁶ Druhý pokus si vysloužil opětovnou kritiku. Nejasnost ohledně celkového hodnocení způsobila **roku 2018** odvolání tehdejšího ředitele Cermatu. Místo ředitele obsadila v červnu 2018 RNDr. Michaela Kleňhová. **Rok 2019** přinesl jen změnu ohledně prodloužení času na test z matematiky na 120 minut z původních 105. Tato skutečnost se odrazila v menší neúspěšnosti žáků.

Tabulka 4 Nejčastější verze státní maturitní zkoušky

Společná část (státní)	Profilová část (školní)
Povinné zkoušky: 1. <u>český jazyk a literatura</u> (didaktický test, písemná práce, ústní zkouška) 2. <u>cizí jazyk</u> (didaktický test, písemná práce, ústní zkouška) nebo <u>matematika (didaktický test)</u> Nepovinné předměty, maximálně dva a to: – Další cizí jazyk – matematika	Povinné zkoušky z 2 - 3 předmětů určených školou (RVP). Možný výběr: – cizí jazyk ¹²⁷ – matematika – dějepis – základy společenských věd – zeměpis – biologie – fyzika – chemie – informatika – hudební nebo výtvarná výchova

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ Již odtajněno: *Maturitní data* [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <<http://data-mat.cz/>>

¹²⁶ v kompetenci škol v letech 2011, 2013–2016; řešeno centrálně v letech 2012, 2017–2019

¹²⁷ jiný než ve společné části

Maturity na jaře 2020 podlehly i velké nejistotě kvůli nákaze nemoci Covid-19. Mluvilo se hodně i o „zrušení“ maturity. Studenti by dostali maturitní vysvědčení a hodnocení z jednotlivých předmětů na základě průměrného hodnocení za celé studium. Tuto variantu si například odsouhlasila Slovenská republika.¹²⁸ U nás se tato možnost vyloučila a maturity se nakonec konaly s menšími změnami a s měsíčním časovým posunem. Výběr předmětů zůstal stejný (čeština a výběr mezi cizím jazykem a matematikou), jenže studenti nepsali písemné práce z jazyků a na samotné vypracování didaktických testů měli o pár minut navíc.¹²⁹

MŠMT také prosadilo další novelu školského zákona, která obsahuje odložení státní maturity ze tří předmětů. Novela ((viz zákon č. 284/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 178/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů)) je účinná od **října 2020** (pro maturity na rok 2021) a přináší řadu zásadních změn: zrušení konání tří povinných zkoušek ve společné části maturity a zavádí další nepovinnou zkoušku vyšší úrovně z matematiky pod názvem Matematika rozšiřující.¹³⁰ Dále pak podle ustanovení § 78 a § 79 školského zákona se písemná práce a ústní zkouška z českého jazyka a literatury a z cizího jazyka, které byly dosud konané ve společné části maturitní zkoušky, přesouvají do profilové části maturitní zkoušky. Společná část maturity je tak konána pouze formou didaktických testů. V souvislosti s touto změnou dochází i ke změně hodnocení. Výsledkem již nejsou známky, ale pouze ústní hodnocení „uspěl/neuspěl“.¹³¹

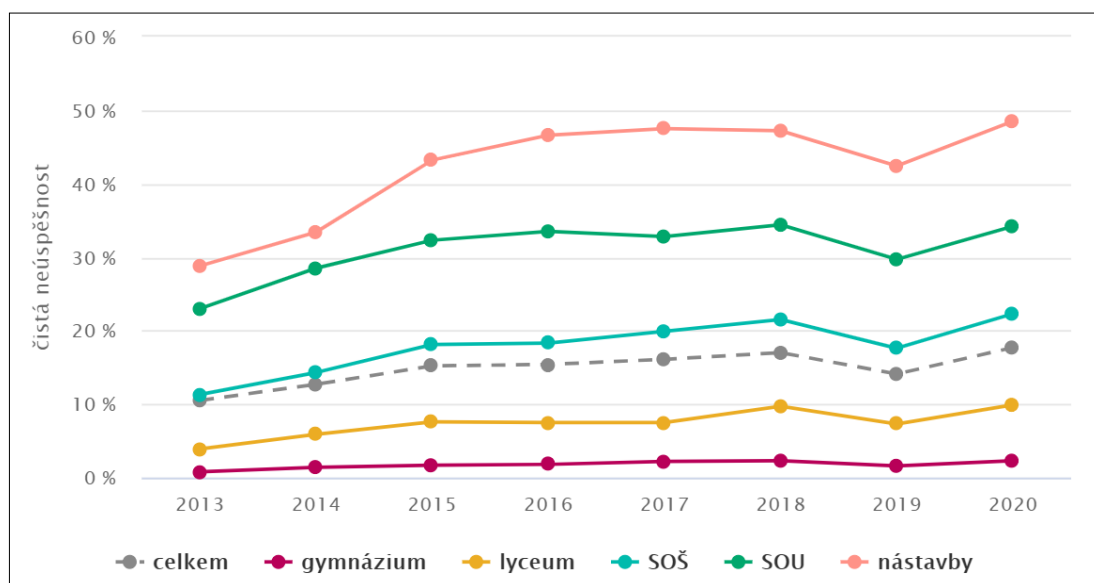
¹²⁸ EUROZPRÁVY.CZ. Klasické maturity na Slovensku nebudou, použije se průměr známek | EuroZpravy.cz. *eurozpravy.cz* [online]. [cit. 2020-10-18]. Dostupné na: <<https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/klasicke-maturity-na-slovensku-nebudou-pouzije-se-prumer-znamek.a5d41e87/>>

¹²⁹ Vyhláška č. 232/2020 Sb., o přijímacím řízení, maturitní zkoušce a závěrečné zkoušce ve školním roce 2019/2020

¹³⁰ § 10 vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů

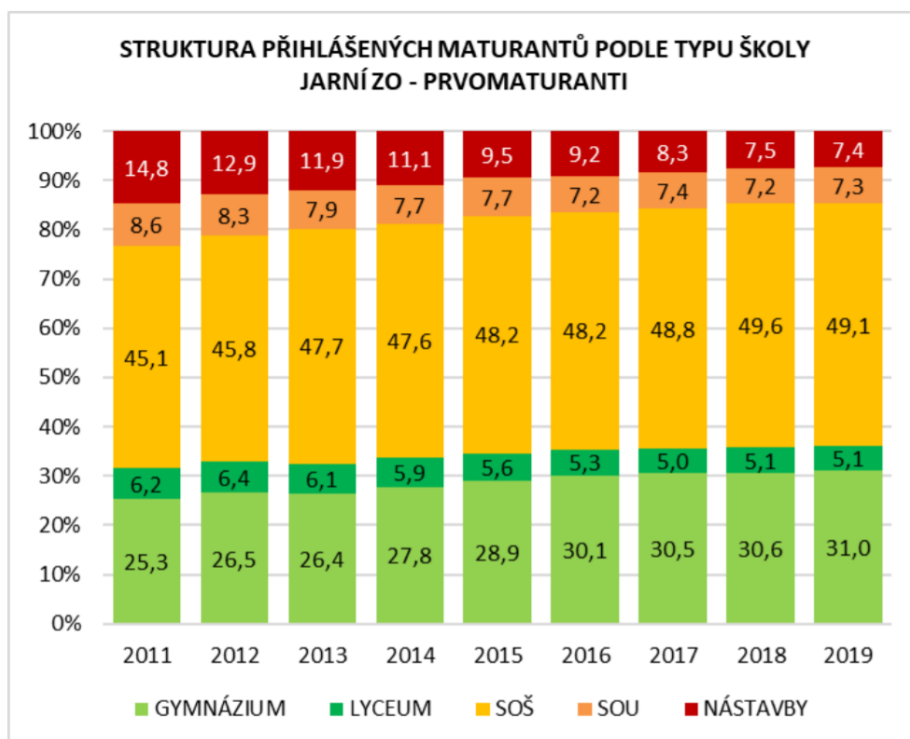
¹³¹ § 22 vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů

Graf 2 Neúspěšnost didaktických testů prvomaturantů podle typu školy (2013 - 2020)

Zdroj: Vlastní zpracování. *Maturitní zkouška 2013 – 2020: Signální výsledky didaktických testů* [online]. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, ČERVEN 2020 [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://data.ceremat.cz/files/files/2020/MZ13-20_DIDAKTICKE_TESTY_signalni_vysledky_FINAL.pdf>

Graf 3 Oborová struktura přihlášek dle typu školy (2011- 2019)

Zdroj: *Výsledky maturitní zkoušky v roce 2019 a její vývoj od roku 2011: Souhrnná závěrečná zpráva* [online]. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, ŘÍJEN 2020 [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://data.ceremat.cz/files/files/Zaverecne_zpravy/MZ2019_zaverecna_zprava_FINAL.pdf>

3.2 Anketní dotazování

Cílem ankety je zjistit názor veřejnosti na podobu maturitních zkoušek. Zda je současný systém vyhovující, či existuje prostor k zlepšení. Rozborem dosavadního vývoje a současného stavu by se mohlo poukázat na možné trendy a směřování středoškolského vzdělávání. Snahou je porovnat teorii s praxí, a zda často zmiňované nedostatky jsou pravdivé. Na základě získaných dat se může odvíjet řešení problémů.

Dotazník byl šířen pouze on-line cestou přes webový portál www.vyplnto.cz.

V rámci dotazování je silná převaha žen (68,3 %). Na druhou stranu většina respondentů má středoškolské vzdělání s maturitou (57 %), tudíž odpovědi korespondují s vlastní zkušeností respondenta. Navíc téměř 94 % respondentů absolvovalo státní maturitu v letech 2011 až 2020. Jelikož anketa měla být krátká a rychlá pro vyplnění, nebyl zde prostor pro zjišťování konkrétního typu školy či dané maturity. Další početnou skupinou byli respondenti vysokoškoláci (40,7 %), kteří odpovídali na zkušenosti s vysokými školami a využitím výsledků maturity v rámci přijímacího řízení. Smutným faktem je, že školy se většinou nezajímaly o jednotlivé výsledky maturit uchazečů (76,3 %). Poměrně zásadní otázkou je povinnost státní maturity z matematiky, což je téma, které je vždy hojně diskutované napříč médií a širokou veřejností. Matematiku jako povinný předmět pro maturitní zkoušku schvaluje 31 (14 %) respondentů, z toho dokonce 13 osob by bylo pro povinnou maturitu z matematiky jen pro určitý typ školy. Ve výsledku lze říci, že povinnou matematiku schvaluje pouze 8,2 % (18) respondentů. Jakožto negativum vnímají respondenti způsob financování školství (82,4 %). Poměrně optimisticky dopadla otázka ohledně výuky pouze za účelem maturity. Většina 60,2 % respondentů to tak nevnímá. Respondenti (69,2 %) překvapivě nevnímají zavedení státní maturity jako chybný krok ve vývoji středního vzdělávání. Ač by se nynější stav dle výsledku ankety mohl zdát funkční a udržitelný, drtivá většina respondentů (81 %) se domnívá, že by se současná náplň středoškolského kurikula měla změnit. V rámci předchozí kapitoly byl popsán vývoj státní maturitní zkoušky a lze si tak všimnout poměrně častých změn, které ve výsledku 70,6 % respondentům vadily.

Tabulka 5 Podoba anketního dotazníku a jeho výsledky

OTÁZKA			
1) Jste:		muž	žena
celkem	221	70	151
2) Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání:			
základní	5	3	2
středoškolské bez maturity			
úplné středoškolské s maturitou	126	36	90
vyšší odborné			
vysokoškolské	90	32	58
3) Pokud máte středoškolské vzdělání s maturitou, absolvovali jste státní maturitu (2011-2020)?			
ano	201	61	140
ne	14	6	8
4) Pokud jste zaškrtili vysokoškolské vzdělání, využila škola výsledky maturitní zkoušky v rámci přijímacího řízení?			
ano	38	15	23
ne	122	40	82
5) Měla by podle vás být státní maturita z matematiky povinná?			
ano	31	17	14
ne	118	36	82
jen pro určitý typ škol	72	17	55
6) Měla by být maturitní zkouška (její podoba/úroveň) odlišná pro různé typy škol?			
ano (různé úrovně dle typu škol)	122	37	85
ne (jedna úroveň pro všechny)	99	33	66
7) Pokud by existovalo více typů maturity pro různé typy škol, bylo by to pro vás rozhodující při výběru školy?			
ano	114	37	77
ne	107	33	74
8) Domníváte se, že způsob financování má vliv na úroveň školství a následně maturitní zkoušky?			
ano	182	58	124
ne	39	17	27
9) Domníváte se, že obsah učiva na školách směřuje pouze ke složení maturity?			
ano	88	36	52
ne	133	34	99
10) Domníváte se, že zavedení státních maturit mělo za následek snížení kvality výuky?			
ano	68	21	47
ne	153	49	104
11) Domníváte se, že současná náplň středoškolské výuky by se měla změnit?			
ano	179	58	121
ne	42	12	30
12) Vadí vám, že se podoba maturit neustále mění?			
ano	156	48	108
ne	65	22	43

Zdroj: Výsledky anketního dotazování.

4 Výsledky a diskuse

Maturita je ve většině z nás zafixovaná jako vyvrcholení středoškolského studia. Každý z nás je ale odlišný a je jinak nadaný. Požadavek státu, zavedení stejnou maturitu pro všechny, skýtá nemnoho úskalí.

Argument pro zavedení státní maturitní zkoušky byl i to, že by maturita mohla nahradit přijímací zkoušky na vysoké školy. Samotné vysoké školy by však na tento krok musely přistoupit a právně ukotvit. Problém je v oblíbenosti a neoblíbenosti oborů. Jsou obory, kde je vysoká poptávka (obory humanitní) a najdeme obory se speciálními požadavky (umělecké obory). Dále jsou tu třeba technické obory, kde jsou školy rádi za každého uchazeče a nechtějí si odrazovat zájemce povinnou státní maturitou z matematiky. Rozsah využití výsledků státních maturit je tak poměrně malý, což se potvrdilo i u anketního dotazování. Je však otázkou, zda není na čase zvýšit nároky na vysokoškoláky a jejich požadavky pro studia. Dnes se totiž setkáváme s tím, že vysokých škol a jejich oborů je nepřehledné množství a relativně všichni, kteří chtějí studovat – „mít titul“, nemají překážek.

Státní maturita měla za cíl změnit výuku na středních školách. Obecně se setkáváme s tím, že pokud se něco testuje a je to důležité, většinu času se stráví právě přípravou. Maturita má velký význam a nepochybně se každá škola soustředí na výsledky svých žáků. V sázce je i pověst a úspěšnost samotné školy. V rámci středních odborných škol a učilišť dochází k omezování prostoru pro praktickou odbornou přípravu. Náročnost maturity bude mít na tyto skutečnosti vliv. Udělat zase příliš snadnou variantu nepřinese věrohodnost a maturita ztratí svoji hodnotu. Výzkum ukázal, že téměř 70 % dotázaných nevnímá snížení kvality výuky zavedením státních maturit a zároveň 60 % respondentům nepřijde výuka cílena jen na složení maturity. Je to pozitivním překvapením. Avšak lze si všimnout zvyšující se neúspěšnosti u maturitních zkoušek a to napříč různými druhy škol.

S tímto problémem úzce souvisí i financování školství. Potvrdilo to též 82 % respondentů. Dříve byl normativ na žáka, a pokud byly zrovna slabší ročníky, ředitelům škol nezbývalo nic jiného, než vzít uchazeče „pod čarou“. Lze pak očekávat, že se zvýší neúspěšnost, nebo tento žák prostě nebude k maturitě připuštěn. Lze se domnívat, že nová reforma financování by mohla přinést znatelnou pozitivní změnu.

Povinná státní maturita dodnes budí velké rozepře. Matematika je krásná a je to skvělý nástroj pro rozvoj logického myšlení. Naučit se tomuto umění je poměrně náročné a je

zapotřebí jak dobrého učitele tak i šikovného žáka. Bezesporu je matematika v životě důležitá, ale pokud si uvědomíme, že dnes maturitu nepotřebují jen studenti, kteří se hlásí na vysoké školy, ale i řemeslníci, policisté, kuchaři, instalatéři, jaké využití státní maturity z matematiky jim přinese? Spektrum škol je široké od gymnázií, škol průmyslových, ekonomických, pedagogických až po zdravotní. Úlohy vyžadující logické řešení dle testů z minulých let ukazují neznalost či neschopnost takové úlohy řešit. Naopak úlohy typizované, kde se dá aplikovat naučený postup, si vedou lépe. Navíc jako svou druhou povinnou zkoušku volí matematiku s každým rokem méně žáků (roku 2011 si vybralo matematiku 39,8 % a v roce 2019 pouze 21,4 % maturantů). Mít právo volby je k nezaplacení a je nezbytnou a nezpochybnitelnou hodnotou demokracie, a tedy svobody a odpovědnosti každého jednotlivce. Více než polovina respondentů (53,4 %) v anketním dotazování neschvaluje zavedení státní maturity z matematiky. Je zde však varianta, kde by matematika byla povinná jen pro určitý typ škol (gymnázia). S touto variantou souhlasilo 32,5 % dotazovaných.

4.1 Doporučení

Pokud se chceme posunout dopředu, je dobré se odrazit a poučit z minulosti. Především systém maturit byl funkční, jednoduchý a organizačně zvládnutelný. Nedostatek byl v nejednotnosti a chyběla kontrola státu. V letech 2005 až 2010 se maturitní zkouška realizovala mimo zákon, pouze dle příslušné prováděcí vyhlášky.¹³² Dalším nedostatkem byla absence objektivizovaného mechanismu hodnocení. Mohlo tak docházet k zvýšení vlivu lidského faktoru a tudíž ke „snižování laťky“. Nově zavedené státní maturity si dnes po letech vžily. Je zde ale patrná finanční a organizační náročnost. Srovnává žáky různých typů škol a generuje jeden výstup pro každého. Didaktické testy jsou sestaveny odborníky a je tak eliminován subjektivní faktor. Každý rok se dozvídáme v hodnotící zprávě CZVV¹³³ o maturitní zkoušce, že žáci gymnázií zvládli společnou část maturitní zkoušky na 98 %, hůře jsou na tom střední odborné školy a ještě hůře žáci oborů s odbornou praxí (nástavby a obory s výučním listem). Pedagogové upozorňují na nedostatečnou výuku všeobecně vzdělávacích předmětů mimo gymnázia. Vždyť samotná Strategie vzdělávací

¹³² Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 442/1991 Sb. ze dne 24. října 1991 o ukončování studia ve středních školách a učilištích.

¹³³ Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání

politiky České republiky do roku 2020 uvádí toto: „*koncipovat úpravu stávajícího modelu maturitní zkoušky tak aby umožňoval lépe postihnout specifika jednotlivých typů vzdělávacích programů s maturitní zkouškou, a zahájit přechod na elektronizaci společné části maturitní zkoušky*“¹³⁴. Jak a kde je tento cíl promítnut? Současná podoba maturit nerespektuje specifické potřeby středních škol různého zaměření.

Jaký by mohl být budoucí model společné části státní maturitní zkoušky? Průzkum ukázal, že nápad s více druhovou maturitou pro různé typy škol není k zahazení. Potvrdilo to 55,2 % respondentů. Tato změna by mohla uspokojit žádost prosté veřejnosti a zároveň ukončit politické dilema ohledně zavedení povinné maturity z matematiky. Mohly by existovat 2 druhy maturity – gymnazijní maturita a odborná maturita pro střední odborné školy a učiliště. V rámci každé maturity by existovala i vyšší náročnější úroveň pro nadané a šikovné žáky. Avšak vyšší úroveň odborné maturity by korespondovala se základní gymnazijní úrovní maturity. Tento fakt by měl ušetřit čas a finance na vytváření nových testů, tudíž místo 4 různých typů úrovní se vždy vytvoří jen 3. Studentovi se tak ponechává právo volby. Zároveň škola si může zavést/deklarovat jakou úroveň požaduje od svých žáků, určí si tak sama směřování a náročnost školy. Tento způsob maturit reflektuje Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Zároveň ze závěrečných zpráv Cermatu je jasně vidět, že problém se složením maturitní zkoušky měli vždy žáci nástavbových oborů, dále střední odborná učiliště a poté střední odborné školy (viz Graf 2). Gymnázia jsou po celou dobu ve výsledcích relativně stabilní a lze i pozorovat stálý zájem o matematiku jako svůj druhý povinný předmět.

Tabulka 6 Možná podoba společné části maturitní zkoušky

	gymnazijní maturita	odborná maturita
úroveň a předměty MZ	základní GM	Základní OM
	ČJL + CJ + M	ČJL + CJ
	vyšší GM	vyšší OM = základní GM
	jednotlivé předměty ve vyšší úrovni	ČJL + CJ + M

Zdroj: vlastní zpracování dle vlastního návrhu

Vysvětlivky: GM – gymnazijní maturita, OM – odborná maturita, ČJL – český jazyk a literatura, CJ – cizí jazyk, M – matematiky, MZ – maturitní zkouška

¹³⁴ *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020* [online]. MŠMT [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf>

Změna by mohla pomoci i návratu zájmu žactva o řemeslné obory. Ne nadarmo se říká „zlaté české ručičky“. Respondenti v anketním dotazování uvedli, že typ maturity by pro ně byl rozhodující při výběru střední školy (51,6 %).

Nesmíme dále zapomínat na technologický vývoj a již se konečně zaměřit i na digitalizaci maturitních zkoušek. Jednorázové investice do vybudování testovacích center jsou poměrně dobrým prostředkem, jak by tento cíl mohl být naplněn.

Pokud by podoba maturity měla zůstat stejná, měla by se ustálit, stabilizovat a poskytnou ji čas vžít se, jelikož 70,6 % dotázaným vadily neustále změny. Člověk kolikrát nabývá dojmu, že maturity se stávají politickým nástrojem pro získání voličů, jak je tomu podobně u daňové problematiky. Podstatná a radikální změna maturit by však byla bez zásadních koncepčních změn ve výuce nereálná. Veřejnost si přeje změnu (81 %). Bude však trvat řadu let než se situace změní.

5 Problémy ve školství

Tabulka 7 SWOT analýza výchozího stavu školství v České republice

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - fungující systém - investice do vědy a výzkumu - oborová rozmanitost - pozitivní renomé v zahraničí - hustá síť institucí - vysoký podíl absolventů středních i vysokých škol - touha po změně – zkvalitnění výuky - bezplatnost 	<ul style="list-style-type: none"> - podfinancování - konzervativní přístup - nedostatečná kapacita tříd - nedostatečné vybavení škol - odliv talentů do zahraničí - nedostatečná podpora osob se speciálními vzdělávacími potřebami - rozdíly v kvalitě mezi školami - nejasné cíle rozvoje školství
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - posílení autonomie škol - větší otevřenost pro příliv talentů - sjednocení školství v evropském měřítku - podpora řemesel - spolupráce škol, jejich zřizovatelů a organizací - podpora pedagogických pracovníků - potenciál Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+ - revize vzdělávacích programů 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatek klíčových profesí (jejich podpora) - vysoká nezaměstnanost absolventů - ztráta konkurenceschopnosti terciálního vzdělávání - rigidnost systému - závislost na demografii - nepružná reakce legislativy - technologická zaostalost - politická nestabilita

Zdroj: Vlastní zpracování.

Shrnutí problémů českého vzdělávání:¹³⁵

- Velká závislost výsledků na socioekonomickém a kulturním statusu rodiny žáků.
- Diferenciace kvality škol na úrovni regionů i typů škol.
- Nechut' studentů chodit do škol (well-being).
- Problémy a rozdíly v kvalitě odborného vzdělávání (nezaměstnanost absolventů).
- Nízký zájem o učitelské profese (ovlivněno financemi i povahou profese) a riziko syndromu vyhoření.
- Odchody učitelů ze školství, jejich věková struktura.
- Přeplněnost kurikula a nedostatky ve výuce občanských předmětů.
- Investování do vzdělávání se nepovažuje za důležitou prioritu.
- Vliv vzdělání rodičů na vzdělávací aspirace dětí.
- Kritické postoje rodičů vůči inkluzi.
- Podfinancování školství.
- Chybějící koncepce vzdělávání.
- Silná decentralizace vzdělávání a autonomie ředitelů či neexistence systematického výběru a rozvoje ředitelů.
- Nedostatečné vybavení škol moderní technikou.
- Veřejnost nechápe vzdělání jako jednu z důležitých hodnot jednotlivce/společnosti.

Způsob a náplň vyučování

V daném systému školství se ve většině škol klade důraz na paměť, na množství znalostí. Na rozvíjení dalších schopností tak nezbývá prostor a čas. Komunikace se na školách téměř neučí. Absolventi mají v budoucnu problém předstoupit i před malé publikum a reprezentovat svoji práci či mají dobré znalosti o pravěku, ale současné dějiny jim nic neříkají. Je důležité naučit dítě, jak si informace vyhledávat, ověřovat je a pracovat s nimi. To znamená aplikovat teorii do praktického života a umět pružně reagovat na změny. Aby se tato situace mohla změnit, záleží na náplni požadované výuky, na kvalitě učitelů a financích investovaných do školství.

¹³⁵ *Analýza výzev vzdělávání v České republice: pro Nadační fond Eduzměna zpracovali Daniel Prokop a Tomáš Dvořák* [online]. Nadační fond Eduzměna [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://eduzmena.cz/wp-content/uploads/2019/05/Eduzme%CC%8Cna_A4_Studie-celek_III.pdf>

Kvalita pedagogů a ředitelů škol

Ředitel školy představuje klíčovou osobu pro modernizaci a proměny školy. Za kvalitní školou stojí dobrý ředitel. Ten je dnes bohužel zahlcen administrativou a není čas se věnovat kvalitě výuky. Nedostatek pedagogů si lze vyvodit z nezájmu o obor a z nedostatečné finanční odměny. Investované prostředky by mohly přinést pozitivní výsledky na kvalitě výuky.

Profese učitele se v českých poměrech nepovažuje za lukrativní. Přitom s daným člověkem naše děti tráví většinu dne po většinu roku. Rodiče by mělo zajímat kdo a jak jeho dítě učí, jaký vliv na ně má. Všichni z vlastní zkušenosti víme, že jsou učitelé, na které vzpomínáme v dobrém, uměli předat informace a na jiné se raději zapomnělo. Není proto divu, že soukromé školství má tak mnoho zastánců.

Problém také způsobuje samotná výuka na pedagogických fakultách, kdy absolventi sice mají dobré oborové znalosti, avšak nikdo je nenaučil, jak mají vlastně učit, jak porozumět dítěti, jak ho motivovat.

Inkluzivní vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání vychází z požadavků přizpůsobení edukačního prostředí žákům, kteří se „odlišují“ pohlavím, kulturou, jazykem, sociálním prostředím, či různou úrovní předpokladů včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a mimořádně nadaných žáků. Má za cíl omezovat vytváření speciálních vzdělávacích skupin/tříd. Zavedení inkluze roku 2016 do praxe přineslo školám řadu starostí navíc. Lze k nim zařadit nadměrnou administrativu, nedostatek asistentů pedagogů, vysoký počet žáků ve třídách. Školy mají zkušenosti i s agresivními žáky, kteří nedokážou své chování ovládat. Škola nedokáže poskytnout dostatečnou ochranu ostatním.

Důležitým prvkem pro úspěšné fungování daného systému je volba vhodného oboru studia, který bude odpovídat jejich možnostem a omezením. Důsledkem může být předčasný odchod ze vzdělávání. Za předčasnými odchody může stát nedostatečná podpora

poradenství, malá motivace, složité rodinné zázemí, neznalost problematiky potřeb daných osob či školní klima.¹³⁶

Retence vysokoškoláků

Vysokoškolské studium je náročný proces. Na studenty jsou dnes kladeny vysoké nároky, například být úspěšný ve studiu, potřeba získání praxe a zajištění si dostatek financí na studium. Tyto překážky znesnadňují plynulý průchod studiem.

Problém dnešních vysokých škol je také ten, že dnes je málo mladých lidí, kteří vědí, čemu se chtějí v budoucnu věnovat. Studenti tak zkouší jeden obor za druhým. Honba za tituly je další poměrně česká specialita. Někdo jiný zas touží získat status studenta jen kvůli finančnímu zvýhodnění.

¹³⁶ *Podpora inkluze* [online]. Národní pedagogický institut ČR, srpen 2020 [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/P_KAP/ke_stazeni/pojeti_decizni_sfera/AKTUALIZACE_2020/2020_inkluz_e_IV_podrobne_pojetii_oblasti_intervence_aktualizace.pdf>

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnocení vzdělávacího systému. Analýzou školského zákona se poukázalo na hlavní instituty a samotný vzdělávací systém od předškolního vzdělávání po vyšší odborné. Vrcholem představuje terciální vzdělávání, na které se vztahuje zákon o vysokých školách.

Na začátku jsou vymezeny druhy škol a školských zařízení. Ucelený pohled na současný stav znázorňuje Tabulka 2, kde jsou zpracována data ze statistické ročenky školství. Nedílnou součástí směřování vzdělávání určují vzdělávací programy, a to Národní program vzdělávání a Rámcový vzdělávací program, dle kterých si školy vytvářejí vlastní vzdělávací programy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání stanovuje základní podmínky a pravidla vzdělávání dětí předškolního věku.

V práci jsou popsány cíle základního vzdělávání, jeho trvání a ukončení.

Střední školy se převážně zaměřují na přípravu jedince pro jeho budoucí povolání. Obor vzdělání se liší dle stupňů – střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem a střední vzdělávání s maturitní zkouškou. Podle toho se určí délka a způsob výuky.

Mezikrokem mezi střední školou a vysokou školou jsou vyšší odborné školy. Jsou součástí terciálního vzdělávání. Na rozdíl od vysokých škol, zde se student zaměřuje více i na praktické zkušenosti, buď pomocí výuky či odborné praxe. Úspěšným absolvováním studia získává absolvent titul „diplomovaný specialista“. Zájem o tyto školy však bohužel každoročně klesá (viz Graf 1), a to i přes velkou rozmanitost oborů.

Nejvyšším článkem vzdělávací soustavy představují vysoké školy. Právní zakotvení nalezneme v zákoně o vysokých školách, kde se vymezuje veřejná, soukromá a státní vysoká škola. Nalezneme zde i například povinnosti studentů, kdo jsou akademičtí pracovníci či problematiku stipendií, hodnocení škol a jejich reprezentace. Velkou změnou prošlo udělování samotných akreditací, kdy akreditaci pro jednotlivý studijní program neuděluje MŠMT, ale nově byl k tomuto účelu zřízen Národní akreditační úřad. Novým institutem je i tzv. institucionální akreditace, která má za cíl poskytnout větší autonomii školám a tudíž si podobu oborů a studia určí sama bez nutnosti další dílčí oborové akreditace.

Důležitým bodem práce je oblast pedagogických pracovníků, kterou řeší zákon o pedagogických pracovnících. Tento zákon vymezuje, kdo koná přímou pedagogickou činnost. Předpoklad pro práci pedagoga je jeho kvalifikace. Pedagogičtí pracovníci jsou

zaměstnání v rámci pracovního poměru a jejich plat se odvíjí od platového tarifu. Dnes se však setkáváme s problémem nedostatku kvalifikovaných pedagogů a jejich stárnutím.

Silný vliv na celou soustavu vzdělání má způsob jeho financování. Právní úprava této oblasti není sjednocena. Základ však určuje školský zákon. Zásadní čerstvou novinkou je změna způsobů financování regionálního školství. Reforma přináší normativně nákladový systém. Ruší se republikové normativy a zavádí se normativ na každou jednotlivou školu. Nový systém je tak založen na reálném objemu výuky a zohledňuje výši tarifních platů pedagogů. Školy tak již nebudou závislé na počtu přijatých studentů a mají tak šanci poskytnout lepší kvalitu výuky.

Část práce je věnována i charakterizování orgánů státní správy. Hlavním orgánem je MŠMT, které odpovídá za stav a rozvoj vzdělávání. Mimo vzdělávací programy zpracovává Dlouhodobý záměr vzdělávání a zdroje vzdělávací soustavy ČR a Výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy. Vede školský rejstřík, spravuje údaje ze školních matrik, pečuje o právní úpravu a rozděluje finanční prostředky.

Hodnotícím orgánem je Česká školní inspekce, která je kontrolním orgánem. Provádí inspekční činnost na základě úkolů daných ministrem MŠMT, ale též dle podnětů v rámci stížností a petic. Kontroluje dodržování právních předpisů a využívání finančních prostředků ze státního rozpočtu.

V praktické části práce byl analyzován vývoj maturit a změny státní maturitní zkoušky. Toto téma bylo též podrobena anketnímu výzkumu. Výsledky výzkumu potvrzují, že povinná maturitní zkouška z matematiky není potřebná, případně by ji uznali jen na určitých typech škol. K této variantě se přiklání i Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, přičemž za 10 let fungování státní maturity se toto řešení nikde nepromítlo. Veřejnost kupodivu nevidí problém ve financování ani nevnímá zavedení státní maturity jako krok vedle. Jediný negativum respondenti vidí v špatném kurikulu a neustálých změnách samotné podoby maturity.

Celkově je české školství dobře nastavené a studenti mají velký výběr jak rozvíjet své dovednosti. Z dotazníku taky vyplynula touha po změně náplně výuky, avšak takovýto razantní zásah chce odvážného ministra a mnoho dobrých odborníků z praxe, aby to nedopadlo jako s maturitami, kdy každým rokem docházelo ke změnám. Je však docela možné, že změnu systému výuky přinese s časem nová reforma financování školství.

Seznam použitých zdrojů

HOLUB, J.; LYER, S.: Maturita. Stručný etymologický slovník. Praha: SPN, 1992, s. 284.

ISBN 80-04 23715- 0.

KABELE, Jiří. *Proměny modelu maturitní zkoušky v České republice*. Praha, 2015.

Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce
PhDr. Václav Trojan, PhD.

Ministerium des Cultus und Unterrichts. Entwurf der Organisation der Gymnasien und

Realschulen. Wien: Hof- und Staatsdruckerei, 1849

Morkes, F.: Historický přehled postavení maturitní zkoušky a analýza jejich funkcí. Praha:

ÚIV-CERMAT, 2003, s 11, ISBN 80-211-0438-4.

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Díl 16.

Lih-Media. Praha: Otto, 1900, s 1000. ISBN 80-7185-237-6.

PRŮCHA, J. Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích

systémů. 1.vyd. Praha: Portál, 1999, s. 142. ISBN 80-7178-290-4.

SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo – zvláštní část (vybrané*

kapitoly). Praha: Leges, 2011, s. 162. ISBN 978-80-8721-280-6.

Školský zákon. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 391 ISBN 978-80-7400-

550-3.

Nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 29. 2. 1908, č. 10051, o zkouškách dospělosti
na gymnasiích [č. 18/1908 Věstníku].

Nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 29. 2. 1908, č. 10051, o zkouškách dospělosti
na reálkách [č. 19/1908 Věstníku].

Nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 29. 3. 1909, č. 1997, o některých změnách
v oprávněnosti středních škol [č. 17/1909 Věstníku].

Nařízení ministra kultu a vyučování ze dne 31. 3. 1908, č. 15667, o zkoušce dospělosti
lycejni [č. 23/1908 Věstníku].

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č.104/1991 Sb., o Úmluvě o právech
dítěte.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č.209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně
lidských práv a základních svobod.

Směrnice MŠK ze dne 21. 12. 1964, č. j. 50 458/64-II/1, maturitní řád pro SVVŠ [č. 4/1965 Věstníku].

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 17/2005 Sb., o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti.

Vyhláška č. 232/2020 Sb., o přijímacím řízení, maturitní zkoušce a závěrečné zkoušce ve školním roce 2019/2020

Vyhláška č. 310/2018 Sb., o krajských normativech, ve znění účinném od 1. 1. 2020

Vyhláška č. 442/1991 Sb. ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o ukončování studia ve středních školách a učilištích.

Vyhláška č.177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 442/1991 Sb. ze dne 24. října 1991 o ukončování studia ve středních školách a učilištích.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Výnos MŠANO ze dne 12. 1. 1931, č. 183328-II, jímž se vydávají nové předpisy o zkouškách dospělosti na gymnasiích, reálných gymnasiích, vyšších reálných gymnasiích, reformních reálných gymnasiích a reálkách [č. 19/1931 Věstníku].

Výnos MŠANO ze dne 28. 2. 1942, č. 19623-II, o změně předpisů o zkouškách dospělosti na středních školách s českým jazykem vyučovacím [č. 33/1942 Věstníku].

Výnos MŠO ze dne 6. 2. 1946, č. A-62790-III, předpisy o zkouškách dospělosti na gymnasiích, reálných gymnasiích, reformních reálných gymnasiích a na reálkách a matematicko-přírodovědných větvích reálných gymnasií [č. 31/1946 Věstníku].

Výnos MŠVU ze dne 16. 2. 1949, č. 12000-I, předpisy o závěrečných zkouškách (zkouškách dospělosti) na gymnasiích a reálných gymnasiích [č. 15/1949 Věstníku].

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Analýza výzev vzdělávání v České republice: pro Nadační fond Eduzměna zpracovali Daniel Prokop a Tomáš Dvořák [online]. Nadační fond Eduzměna [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://eduzmena.cz/wp-content/uploads/2019/05/Eduzme%CC%8Cna_A4_Studie-celek_III.pdf>

Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice. www.msmt.cz [online]. 2002 [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceskerepublice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-davakonkretni-podnety-k-praci-skol>>

Česká republika: Správa a řízení na národní a/nebo regionální úrovni [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <<https://1url.cz/Rz19K>>

ČSÚ: Vzdělávání - Analýzy, komentáře: Studenti a absolventi vysokých a vyšších odborných škol v ČR - 2018 [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné na <<https://1url.cz/ZzhKN>>

ČSÚ: Vzdělávání - Analýzy, komentáře: Studenti a absolventi vysokých a vyšších odborných škol v ČR - 2018 [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://1url.cz/ZzhKN>>

ČŠI: ZÁKLADNÍ INFORMACE O ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCI [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <<https://www.csicr.cz/cz/ZAKLADNI-INFORMACE/O-nas>>

EUROZPRÁVY.CZ. Klasické maturity na Slovensku nebudou, použije se průměr známek | EuroZprávy.cz. *eurozpravy.cz* [online]. [cit. 2020-10-18]. Dostupné na: <<https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/klasicke-maturity-na-slovensku-nebudou-pouzije-se-prumer-znamek.a5d41e87/>>

Eurydice: Česká-republika: Učitelé a další pedagogičtí pracovníci [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teachers-and-education-staff-20_cs>

Financování předškolního a školního vzdělávání [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-21_cs#3_1_1_2_2_Financovani_skol_ze_statního_rozpoctu>

Financování terciárního vzdělávání [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-21_cs#3_2_6_2_Vysoke_skoly>

Již odtajněno: Maturitní data [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <<http://data-mat.cz/>>

Katalogy požadavků [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://maturita.ceremat.cz/menu/katalogy-pozadavku>>

Maturitní zkouška 2013 – 2020: Signální výsledky didaktických testů [online]. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, ČERVEN 2020 [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://data.ceremat.cz/files/files/2020/MZ13-20_DIDAKTICKE_TESTY_signalni_vysledky_FINAL.pdf>

MF Dnes: Učitelé na základních a středních školách [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ucitele-nedostatek-zakladni-skoly-stredni-skoly-ministerstvo-skolstvi-platy.A180910_111328_domaci_lesa>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha, 2018 [cit. 2019-09-24]. Dostupné z: <<file://ad.ing.net/WPS/CZ/P/UD/200001/QO22DG/Home/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018.pdf>>

MŠMT: LEGISLATIVA A METODICKÉ POKYNY PRO VYSOKÉ ŠKOLY: [online]. [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/legislativa>>

MŠMT: Národní akreditační úřad pro vysoké školství [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/narodni-akreditacni-urad-pro-vysoke-skolstvi>>

- MŠMT: Nařízení vlády* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z:
<<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/narizeni-vlady>>
- MŠMT: Vyhlášky k zákonu o pedagogických pracovnících* [online]. [cit. 2020-09-24].
Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-k-zakonu-o-pedagogickych-pracovnicich>>
- Podpora inkluze* [online]. Národní pedagogický institut ČR, srpen 2020 [cit. 2020-09-24].
Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/uploads/P_KAP/ke_stazeni/pojeti_decizni_sfera/AKTUALIZACE_2020/2020_inkluze_IV_podrobne_pojeti_oblasti_intervence_aktualizace.pdf>
- Reforma financování regionálního školství* [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z:
<<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/reforma-financovani-regionalniho-skolstvi>>
- Reforma financování regionálního školství: Důležité dokumenty* [online]. [cit. 2020-09-24].
Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/dulezite-dokumenty>>
- Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020* [online]. MŠMT [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf>
- Veřejná databáze ČSÚ: Vyšší odborné vzdělávání* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z:
<<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/shortUrl?su=e334b4d8>>
- VÝROČNÍ ZPRÁVY: MŠMT* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z:
<<http://www.msmt.cz/ministerstvo/vyrocnizpravy-1>>
- Výsledky maturitní zkoušky v roce 2019 a její vývoj od roku 2011: Souhrnná závěrečná zpráva* [online]. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, ŘÍJEN 2020 [cit. 2020-09-24]. Dostupné z:
<https://data.ceremat.cz/files/files/Zaverecne_zpravy/MZ2019_zaverecna_zprava_FINAL.pdf>
- Vzdělávací služby: Česká školní inspekce* [online]. [cit. 2020-02-21]. Dostupné z:
<<https://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/poradenstvi-pro-vedouci-pracovniky-ve-skolstvi/9717332.pdf>>
- WAGNER, Janek. *EDUin: 10 let změn v modelu státních maturit* [online]. 2020 [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <<http://www.pedagogicke.info/2020/06/eduin-10-let-zmen-v-modelu-statnich.html>>